

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios teisės katedra

Neringos Marcinkevičiūtės,
neakivaizdinio skyriaus
IV kurso baudžiamosios justicijos specializacijos
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Kontrabandos sudėties analizė

Analysis of the corpus delicti of Contraband

Vadovas doc. dr. E. Bieliūnas
Recenzentas lekt. D. Stasiulis

Vilnius, 2008

Turinys

Ižanga	3
1. Atsakomybės už kontrabandą teisinis reglamentavimas	6
1.1. Teisės šaltinių, numatančių baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą, evoliucija	6
1.2. Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už kontrabandą atribojimas	14
2. Kontrabandos sudėtis galiojančiame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse:	17
2.1. Objektas ir dalykas	17
2.2. Objektyvioji pusė	25
2.3. Subjektas	35
2.4. Subjektyvioji pusė	38
3. Kontrabandos kvalifikuota sudėtis	42
4. Kontrabandos ir kitų nusikalstamų veikų sudėčių sutaptys	46
5. Kontrabandos ir kitų panašių nusikalstamų veikų sudėčių atribojimas	49
Išvados	53
Santrauka	55
Summary	56
Panaudotų šaltinių sąrašas	57

Ižanga

Kontrabanda - tai vienas iš pavojingiausių ir dažniausiai daromų nusikaltimų ekonomikai ir verslo tvarkai. Manoma, kad šis nusikaltimas pradėjo egzistuoti nuo to momento, kaip tik susikūrė valstybės, buvo apibrėžtos jų sienos ir už prekių gabenimą buvo pradėti rinkti mokesčiai.

Tema yra aktuali teisine ir praktine prasme. Visuomenei yra svarbu suvokti jog kontrabanda padaroma žala ne tik šalies ekonomikai, valstybės finansų sistemai, bet tai yra ir grėsmė jų pačių saugumui, taip yra iškreipiama ekonominė politinė situacija valstybės viduje ir už jos ribų. XVIII a. viduryje garsus teisės filosofas Čezarė Bekarija rašė „Kontrabanda - tai tikras nusikaltimas, įžeidžiantis ir valdovą, ir tautą, bet bausmė už tai skiriama negali būti negarbinga, nes visuomenė nemano, kad šis nusikaltimas negarbingas“¹, šis požiūris atspindi ir šiuolaikinę žmonių nuomonę, jog nusikaltimas tiesiogiai nesusijęs su jais nėra nusikaltimas.

Vienas iš svarbiausių valstybės uždavinių - siekti jog būtų užtikrintas valstybės ekonominis stabilumas. Tai yra paskata toliau kurti ir tobulinti teisinę sistemą, kurti įstatymus. Būtina tobulinti kovos priemones su kontrabanda, didinti jos efektyvumą, šalinti ekonomines kontrabandos prielaidas. Reikia įvertinant ir tai, kad kontrabanda dažnai yra susijusi su korupcija, organizuotu nusikalstamumu, pinigų plovimu. Šiuo atveju yra svarbus teisėsaugos institucijų vaidmuo kovojant su kontrabanda savo veiklos srityje, turi būti imamasi visų priemonių, kad bausmė už kontrabandą būtų neišvengiama. Autorės nuomone, teorinis šio nusikaltimo sudėties nagrinėjimas gali būti naudinga priemonė praktikoje. Nes tik teisingas kontrabandos sudėties požymių atskleidimas sąlygos teisingą baudžiamųjų įstatymų taikymą.

Magistro darbo objektas - kontrabandos sudėties analizė. Tai nusikaltimas užtraukiantis baudžiamąją atsakomybę pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau LR BK) 199 straipsnį, priklausantį skyriui, kuris numato atsakomybę už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus ekonomikai ir verslo tvarkai.

Pagrindinis šio **darbo tikslas** - išanalizuoti kontrabandos nusikaltimo sudėtį. Iki šiol baudžiamosios teisės moksle nėra sutariama dėl kontrabandos objektyviosios pusės požymių. Ypač daug klausimų kyla dėl to, nuo kurio momento kontrabandą laikyti baigtu nusikaltimu.

¹ Bekarija Č. *Apie nusikaltimus ir bausmes*. Vilnius, 1992, p. 88.

Lietuvai tapus nauja Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybės nare iškilo nauji LR BK straipsnio, numatančio atsakomybę už kontrabandą, taikymo aspektai. Taigi, magistro darbo tema yra aktuali, atskleista remiantis Lietuvos Respublikos galiojančiais teisės aktais ir gali būti naudinga teisine bei praktine esme.

Išskiriami šie *pagrindiniai tyrimo uždaviniai*:

- Kontrabandos teisinis reglamentavimas; sampratos atskleidimas ir įstatymų, numatančių atsakomybę už šią veiką, raidos nagrinėjimas.
- Detali kontrabandos nusikaltimo pagrindinės ir kvalifikuotos sudėties požymių, galiojančiame LR BK, analizė.
- Kontrabandos nusikaltimų ir kitų panašių nusikalstamų veikų sudėties požymių santykis.

Rašant magistrinį darbą buvo panaudoti - lyginamasis, sisteminis, istorinis, aprašomasis, analitinis ir loginis *metodai*.

Dominuojantis metodas šiame darbe – lyginamasis. Buvo lyginami, skirtingais Lietuvos raidos etapais, baudžiamieji įstatymai numatantys atsakomybę už kontrabandos nusikaltimą. Baudžiamąjį įstatymą numatančio atsakomybę už kontrabandą lyginimas su kitais baudžiamaisiais įstatymais, nusikalstamų veikų sutapčių, bei atribojimo viena nuo kitos atvejais.

Sisteminis metodas - buvo naudotas kaip priemonė nustatant tiesioginį teisės aktų pritaikymo ryšį praktikoje.

Istoriniu ir aprašomuoju metodu buvo remiamasi tyrinėjant įstatymų numatančių baudžiamąją atsakomybę už kontrabandos nusikaltimą raidą, po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo.

Nagrinėjant teisės aktus ir praktiką be abejo susiformavo tam tikros išvados, kuriomis išreiškiami pasiūlymai bei pastabos, šiuo atveju buvo taikomi analitinis ir loginiai metodai.

Nagrinėjamos temos aktualumas - kaip žinia, Lietuva yra vadinama „Europos centru“, tranzitine valstybe - tai sąlygoja šio nusikaltimo padarymo populiarumą. Įstatymų leidėjas matydamas jog kontrabanda yra dinamiškas, augantis ryšium su rinkos pažangom ir valstybės integracija į ES nusikaltimas, stengiasi spėti pažaboti šią nusikalstamą veiką leisdamas naujus teisės aktus ar vykdydamas įstatymų redakcijų reformas. Yra būtina žinoti kokie tikslūs požymiai įeina į galiojančią kontrabandos sudėtį, nes tik tuomet įmanoma tikėtis teisingos nusikalstamos veikos kvalifikacijos. Objektiviai vargu ar būtų išnagrinėta

byla, jei joje nebus nustatytos visos aplinkybės teisingai, taip pat teisingai pritaikytas įstatymas. Manau, kad preciziška kontrabandos teorinė analizė yra būtina norint teisingai kvalifikuoti nusikalstamą veiką.

Pagrindiniai *magistrinio darbo šaltiniai* - Lietuvos Respublikos kodeksai, tarptautiniai teisės aktai reglamentuojantys atsakomybę už kontrabandos nusikaltimą: Europos bendrijos kodeksas, Tarybos reglamentai, poįstatyminiai aktai. Kaip vienas pagrindinių ir svarbiausių šaltinių autorės magistro darbe buvo naudotas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“. Taip pat remtasi baudžiamosios teisės teorija. Kontrabandos nusikaltimo požymiai gausiai aprašyti specialiojoje teisinėje literatūroje. Nors ši tematika plačiai buvo nagrinėta prieš įsigaliojant paskutiniajam LR BK, bet pavyko rasti naudingos medžiagos, kadangi nusikaltimo pagrindinė sudėtis iš esmės nelabai pakito. Teismų praktika - bylos nagrinėtos Lietuvos Respublikos teismuose 2006 - 2008 metais.

Magistrinio *darbo struktūrą* sudaro įžanga, penkios dalys, išvados ir santrauka lietuvių bei anglų kalbomis. Pirmojoje dalyje nagrinėta kontrabandos samprata, šio nusikaltimo kriminalizavimo ypatumai. Antrojoje dalyje, remiantis teismų praktika, detalai išanalizuoti kontrabandos pagrindinės sudėties elementai. Trečiojoje dalyje lygiagrečiai pasinaudojant teismų praktikos išvadomis yra atskleisti kontrabandą kvalifikuojantys požymiai. Ketvirtojoje ir penktojoje dalyje, per kontrabandos sudėties požymius atskleisti sutapčių ir atirbojimo nuo kitų nusikalstamų veikų atvejai.

Magistro darbe buvo pateiktos ne tik teisės specialistų nuomonės, bet ir išsakytos autorės mintys ir pasiūlymai įstatymo tobulinimui.

1. Atsakomybės už kontrabandą teisinis reglamentavimas

Kontrabanda – neteisėtas, slaptas prekių ar kitų vertybių gabenimas per valstybės sieną, aplenkiant muitines ir slepiant prekes nuo patikrinimo. Kadangi kontrabandinių prekių galima įsigyti pigiau, šalies ekonomikai daromas neigiamas poveikis². Tačiau kontrabanda Lietuvoje turėjo ir savo šviesiąją pusę – tai slaptas lietuviškų knygų gabenimas³.

Terminas „kontrabanda“ anot autorės V. Vaitkevičiūtės „Tarptautinių žodžių žodyne“, kildinamas iš italų kalbos⁴, bet autorės nuomone pirmtaką šio žodžio reikėtų laikyti lotynų kalbą (lot. contra - prieš, bannum - bet koks daiktas, kurį draudžiama parduoti, pernešti etc.). Šios veikos esmė yra neteisėtas daiktų gabenimas nepaisant tų draudžiančių įstatymų. Remiantis vienu iš tarptautinių žodžių žodynų⁵ galime rasti detalesnį šio nusikaltimo apibūdinimą: a) slaptas prekių, vertybių pervežimas arba pernešimas per valstybės sieną, aplenkiant muitines; b) tokiu būdu pervežtos ar perneštos prekės; c) visa, kas draudžiama, kas pervelkama slaptai, pervežama vogčiomis. Teisinėje ir mokslinėje literatūroje kontrabandos sąvoką plačiaja prasme aiškinama kaip nusikaltimas arba administracinis nusizengimas, kuris yra susijęs su neteisėtu prekių gabenimu per valstybės sieną.

Tarptautinės teisės aktuose sąvoka “kontrabanda” aiškinama kaip tarptautinio pobūdžio nusikaltimas, kuriam padaryti reikalinga valstybės siena jungianti vieną valstybę su kita. Remiantis Tarptautine konvencija dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimui kontrabanda aiškinama kaip: muitinės įstatymų pažeidimas, kurį sudaro prekių judėjimas per muitinės sieną bet koku slaptu būdu⁶.

1.1. Šaltinių, numatančių baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą, evoliucija

Norint įsigilinti į kontrabandos sudėtį turinį būtina aptarti kontrabandos reglamentavimo ištakų šaltinius.

² *Lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius, 1962, p. 339.

³ Samulionytė, J. *Kontrabanda muziejuose: anodija* [žiūrėta 2008-03-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.museums.lt/Biblioteka/Samulionyte.htm>>.

⁴ Vaitkevičiūtė, V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius, 2001, p. 519.

⁵ Petrovas, F. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius, 1969, p. 417.

⁶ Tarptautinė konvencija „Dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant“. Valstybės žinios, 2000, Nr. 94 - 2923.

Informacija apie kontrabandos nusikaltimus siekia XIII amžiaus šaltinius. Vienas iš svarbiausių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau LDK) uždavinių buvo valstybės ekonominių interesų gynimas ir apsisaugojimas nuo pageidaujамų prekių srauto, o būtent: prekių gabenimo nesumokėjus rinkliavų ir muitų, arba slapta apvažiavus muitines naujais keliais, tiltais, perkėlomis ir panašiai⁷. Pirmajame Lietuvos Statute 1529 m. minimas vienintelis šaltinis turintis sąsajų su kontrabanda „...niekas, išskyrus valdovą, neturi teisės rinkti mokesčių, rinkliavų, muitų. Jei kas išdrįs taip padaryti, tokiu atveju viskas atiteks valdovui“⁸. Priėmus antrąjį Lietuvos Statutą 1566 m. taip pat nerasime tiesiogiai įtvirtintos atsakomybės už kontrabandą. Juo bajorai buvo atleisti nuo tiltų mokesčių, bei mokesčių vidaus muitinėse. Plačiau jų teisės buvo nustatytos Lietuvos trečiajame Statute 1588 m. Bajorams buvo suteikta teisė be jokių mokesčių gabenti javus bei daiktus per sausumos ar vandens kelius, taip pat duotas leidimas prekių parsigabenimui iš užsienio nemokant muitų ar mokesčių su ta sąlyga, jog jos nebus skirtos prekybai. Kirsdami sieną bajorai turėdavo duoti priesaiką muitininkams jog bus laikomasi taisyklių⁹.

1795 m. Rusijos imperijai okupavus LDK, sienos saugojimas ir muitų priežiūra atiteko Rusijos imperijos kontrolei. 1840 m. liepos 7 d. Rusijoje buvo priimtas įstatymas „Dėl Lietuvos Trečiojo Statuto panaikinimo ir bendrų Rusijos įstatymų įvedimo Lietuvoje“¹⁰ ir jame buvo tiesiogiai apibrėžta atsakomybė už kontrabandos nusikaltimą. Įstatymo pagrindu buvo panaikintos visos privilegijos bajorams, taip pat nustatytos baudos už įstatymo pažeidimus. Kontrabandos nusikaltimas buvo įtvirtintas 93 straipsnyje¹¹. Atsakomybė reglamentuota už neapmokestintų prekių įvežimą jų nedeklaruojant, už slaptą prekių gabenimą nesumokant maito ir už sulaikytas draudžiamas gabenti prekes. Šis straipsnis yra svarbus istorine prasme, kadangi tai buvo pirmasis straipsnis Lietuvoje tiesiogiai nustatantis atsakomybę už kontrabandos nusikaltimą. Įsigaliojus 1819 m. Rusijos imperijos muitų statutui, buvo numatytos ypač griežtos fizinės ir katorgos bausmės už pasipriešinimą pasienio sargybos ar muitinės tarnautojams. Pažymėtina tai, kad klaidingas duomenų, apie gabenamas prekes per Rusijos imperijos sieną, dokumentų užpildymas buvo laikomas ne kontrabandos nusikaltimu, o traktuojamas kaip muitinės taisyklių pažeidimas.

⁷ Malinauskaitė, J.; Šulija, G.; Šulija V. *Kontrabanda: kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius, 2002, p. 13.

⁸ Valikonytė, I.; Lazutka, S.; Gudavičius, E. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*. Vilnius, 2001, p. 135.

⁹ *Cit. op.* 7, p. 13.

¹⁰ *Свод Законовъ Россійской Имперіи*. Москва, 1903, Т. VI.

¹¹ *Cit. op.* 8, p. 137.

1887 m. Rusijos imperijos muitinių kodekse buvo buvo praplėstos kontrabandos padarymo ribos. Atsakomybė numatyta, ne tik už neteisėtą prekių gabenimą per sieną, bet ir už neapmuitintų prekių, skirtų tranzitui, neišgabenimą. Taip pat atsirado kvalifikuojantys kontrabandos nusikaltimą požymiai - stambus mastas (buvo numatyta didžiausia sankcija už šį nusikaltimą)¹². Bausmė už kontrabandą galėjo pasireikšti: prekių atėmimu kartu su transporto priemonėmis, pinigine bauda kartu su prekių ir transporto priemonių atėmimu; už ypač stambaus masto kontrabandą grėsiė ištrėmimas arba įkalinimas.

Analizuojant XIX - XX a. laikotarpį tikslinga būtų paminėti ir lietuviškų knygų gabenimą. Knygnešiai, kurie gabendavo knygas, taip pat buvo vadinami kontrabandininkais: „ [knygas] iš Prūsų kontrabandnešiai parneša“¹³. Būdavo ir tokių atvejų kuomet kontrabandos būdu buvo gabenamos knygos kartu su svaigiaisiais gėrimais. Kauno apskrities archyve yra byla, kurioje užfiksuota, jog 1895 m. Plungės valsčiuje pasienio sargybiniai sulaukė valstietį atimdami 8 lietuviškas knygas ir spiritą¹⁴.

1918 m. vasario 16 d. atkūrus Lietuvos Respublikos valstybingumą buvo pradėta reformuoti kontrabandos ir prevencijos kontrolė. 1919 m. įkurtas Muitinės departamentas, paskelbti laikinieji Lietuvos muitinių įstatai. Juose įtvirtintas kontrabandos nusikaltimas buvo apibrėžiamas kaip „prekių įgabenimas į Lietuvos ribas, taip pat išvežimas iš Lietuvos šalia muitinių arba neparodant muitinėms“¹⁵. Muitinės departamento skyriuje pradėjo veikti specializuotas teismas, kuriame buvo nagrinėjamos bylos susijusios su kontrabanda ir turto konfiskavimu¹⁶. Tais pačiais metais įsigaliojo Baudžiamasis statutas, kuriame buvo įtvirtinta ne kontrabandos sudėtis, bet numatyta bausmė už dalyvavimą gaujoje, sukurtai kontrabandai padėti, smulkiai aprašyta kas yra laikoma gauja, bei kokiais tikslais ji turi veikti, kad kiltų atsakomybė nagrinėjamą nusikaltimą¹⁷.

1924 m. liepos 10 d. buvo priimti Muitinių įstatai. Juose kontrabandos nusikaltimas reglamentuotas 159 ir 160 straipsniuose. 159 straipsnyje buvo apibrėžta kontrabandos sąvoka - prekių įvežimas arba išvežimas neatlikus muitinės apeigų; vidaus rinkoje tokių prekių platinimas, kurios draudžiamos arba kurios neteisėtai gautos iš muitinės be maito, arba įmokėjus mažesnę nei reikia muitą. O 160 straipsnis nurodė kas yra prilyginama šiam

¹² *Cit. op. 7*, p. 18.

¹³ *Cit. op. 2*, p. 339.

¹⁴ *Cit. op. 3*.

¹⁵ *Lietuvos įstatymai: sistemuotas įstatymų, instrukcijų ir įsakymų rinkinys*. Kaunas, 1922, p. 430.

¹⁶ *Cit. op. 7*, p. 19.

¹⁷ Kavolis, M.; Bieliackinas, S. *Baudžiamasis Statutas su papildomais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais*. Kaunas, 1934, p. 264 – 265.

nusikaltimui, o būtent - užsienio valstybių prekės, saugomos be kleimų, kurios yra pervežamos ir sukraunamos sandėliuose; jei kleimuotinos prekės gabenamos arba laikomos prekybos įstaigose be kleimų; jei prekybai skiriamos nekleimuotinos prekės neturi muitinės kvitų ar urmo sandėlių dokumentų¹⁸. Galime rasti panašumų tarp galiojusiu 160 straipsniu ir dabar galiojančiais straipsniais, reglamentuojančiais baudžiamąją ar administracinę atsakomybę už neteisėtą prekių ar produkcijos neišvežimą iš Lietuvos Respublikos.

1929 m. Tautų sąjunga Lietuvos valstybei pasiūlė prisijungti prie projekto, kurio tikslas buvo sumažinti kontrabandos nusikalstamumą. 1932 m. Lietuva pasirašė tarptautinę „Opiumo konvenciją“, kurioje buvo įpareigota tarptautiniam Opiumo komitetui siųsti pranešimus apie muitinėse sulaikytas narkotines medžiagas. Dar vėliau, 1934 m. Lietuva prisijungė prie Tautų Sąjungos konvencijos dėl narkotikų ir taip pat turėjo pareigą siųsti ataskaitas ir pranešimus apie narkotinių medžiagų sulaikymą muitinėse¹⁹.

Taip pat pažymėtina, kad Klaipėdos mieste Vokietijos okupacijos laikotarpiu (Pirmojo pasaulinio karo metu ir po to iki 1938 m.) galiojo Vokietijos imperijos baudžiamasis kodeksas, Vokietijos ir Prūsijos pridedamieji baudžiamieji įstatymai, 1920 - 1923 metais išleisti Prancūzijos administracijos norminiai aktai, 1923 - 1924 metais išleisti Lietuvos vyriausybės įgaliotinio norminiai aktai - paliepimai, ir galiausiai autonominiai Seimelio įstatymai 1925 - 1939 m.²⁰.

1939 m. prasidėjus Antrajam Pasauliniam karui Lietuva buvo okupuota Sovietų Sąjungos ir 1940 m. birželio 15 d. įtraukta į jos sudėtį. Lietuvos Respublikos įstatymai buvo taikomi iki 1940 m. gruodžio 1 d. kiek tai neprieštaravo TSRS įstatymams²¹. Tų pačių metų pabaigoje įvykus Sovietų Sąjungos Aukščiausios Tarybos Prezidiumo susirinkimui buvo nuspręsta laikinai taikyti 1926 m. priimtą Rusijos Federacijos sąjunginių respublikų baudžiamąjį kodeksą, kuris galiojo iki 1961 m. rugsėjo 1d. Šiame kodekse kontrabandos nusikaltimas buvo įtvirtintas „Kitų valstybinių nusikaltimų“ skyriuje. Baudžiamoji atsakomybė buvo numatyta už kėsimąsi į pagrindinius valstybės interesus ūkininkavimo srityje²².

1961 m. buvo priimtas Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas (toliau – LTSR BK), kuris galiojo ir tam tikrą laiką atkūrus Lietuvos Respublikos valstybę.

¹⁸ *Vyriausybės žinios*. Kaunas, 1924, Nr. 164, p. 264 – 265.

¹⁹ *Cit. op.* 7, p. 21.

²⁰ Maksimaitis, M; Vansevičius, S. *Lietuvos valstybės teisė ir teorija*. Vilnius. 1997, p. 192.

²¹ *Ibidem*, p. 227.

²² *Cit. op.* 7, p. 22.

Atsakomybė už kontrabandą buvo reglamentuota 77 straipsnyje, tai „neteisėtas prekių ar kitokių vertybių gabenimas per TSRS valstybinę sieną, jeigu tai daroma slepiant daiktus specialiose saugyklose, arba apgaulingai panaudojant muitų ar kitokius dokumentus, arba stambiu mastu, arba jeigu tai daro grupė asmenų, susiorganizavusių verstis kontrabanda, ar pareigūnas, pasinaudodamas tarnybine padėtimi, taip pat sprogstamųjų, narkotinių, smarkiai veikiančių ir nuodingų medžiagų, ginklų ar karinės aprangos kontrabanda“. Be abejo, ryšium su 1990 m. kovo 11 d. atkurta Lietuvos Respublikos nepriklausomybe, reikėjo keisti ir įstatymą reglamentuojantį kontrabandos nusikaltimą. LTSR BK kontrabanda buvo įvardijama kaip „neteisėtas prekių, pinigų ir kitokių vertybių gabenimas per TSRS valstybės sieną“, todėl 1990 m. spalio 4 d. priimtu įstatymu dėl LR BK pakeitimo ir papildymo²³ buvo padaryti pirmieji žymūs pakeitimai atribojant kontrabandos nusikaltimą nuo sovietinio reglamentavimo. Keitėsi kontrabandos dispozicija, vietoj „TSRS sienos“ buvo įrašyta „Lietuvos Respublikos valstybės siena“. Taip pat pokyčiai buvo padaryti sankcijos srityje - nebeliko nutrėmimo bausmės, panaikintas specialusis kontrabandos dalykas - karinė apranga. Reikia pažymėti, jog kontrabandos nusikaltimas buvo priskirtas prie nusikaltimų valstybei, ir tik po tam tikro laiko atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę buvo perkeltas prie ekonominių nusikaltimų.

Sekantys žymūs pakeitimai įvyko 1993 sausio 28d., priimtas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ įstatymas²⁴. Šis pakeitimas kontrabandos sudėtį padalijo į paprastąją ir kvalifikuotąją. Keitėsi kontrabandos objektyvioji pusė - buvo pridėtas daiktų slėpimas vietose, apsunkinančiose jų radimą. Nebeliko specialiaus subjekto - pareigūno, padariusio kontrabandos nusikaltimą, pasinaudojimo tarnybine padėtimi. Taip pat išskiriamas dalykas - specialiuoju dalyku nebelaikomos sprogstamosios medžiagos, kontrabandos padarymo atveju tokių dalykų gabenimas kvalifikuojamas kaip nusikaltimų sutaptis. Antrąkart po nepriklausomybės buvo pakeistos sankcijos ribos, už paprastąją kontrabandą numatoma mažesnis laisvės atėmimas, taip pat įvesta papildoma bausmė - bauda. Įsidėmėtina tai, kad bauda gali būti taikoma kaip alternatyvi bausmė. Kvalifikuotos kontrabandos atžvilgiu laisvės atėmimo bausmė yra padidinama, bauda taip pat gali būti skiriama kaip papildoma bausmė, įstatymų leidėjas baudą numato ir kaip alternatyviają, pagrindinę bausmę.

²³ 1990 m. spalio 4 d. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 1990, Nr. 31 – 740).

²⁴ Žr. Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“, 1993 01 28.

Sekantis kontrabandos įstatymo pakeitimas įvyko 1993 metais birželio 10 dieną „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“²⁵. Šis įstatymas buvo aiškinamojo, plečiamojo pobūdžio. Prieš tai galiojusioje dispozicijoje buvo įtvirtinta jog kontrabandos nusikaltimas laikomas daiktų privalomų pateikti muitinei gabenimas per valstybės sieną nepateikiant muitinei, „nepateikimas muitinei“ priimtu įstatymu išplėstas, nurodomos konkrečios vietos per kurias gabenant kyla baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą, tai yra - ne per muitines ar muitinių postus, arba per muitines.

Viena iš kontrabandos nusikaltimus nagrinėjančių teisės specialisčių - Jolita Malinauskaitė siūlo kontrabandos raidą ir perpsektyvą dalinti į 2 etapus: I etapą nuo 1990 – 1993 m. ir jį vadinti „atsiribojimo nuo sovietinio kontrabandos reglamentavimo etapu“. O II etapą skaičiuoti nuo 1994 iki 2004 m. ir įvardinti kaip „teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už kontrabandą, tobulinimo, priartinimo prie Europos teisės tradicijų etapą“²⁶. Su autore iš dalies sutikčiau, kadangi atsakomybė už kontrabandos nusikaltimą iki 1994 m. buvo įtvirtinta Baudžiamojo kodekso skyriuje, kuris vadinosi „Valstybiniai nusikaltimai“. Pagal tuo metu vyravusią tarybinę nuomonę, viskas kas susiję su valstybe, įskaitant ir jos sieną, buvo laikoma grubiu nusikaltimu valstybei. Tuo tarpu 1994 m. liepos 19 d. straipsnio redakcijoje kontrabandos nusikaltimas deleguotas į „Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai“²⁷ skyrių 312 straipsnį ir tai galime laikyti tai dar vienu žingsniu link atsiribojimo nuo sovietinės ideologijos ir į priekį link Europos teisės tradicijų.

Toliau sekė 1995 m. liepos 4 d. įstatymo pakeitimas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo²⁸, kuriuo buvo numatytas naujas alternatyvus kontrabandos padarymo būdas, tai yra „prekių neišvežimas iš Lietuvos Respublikos“. Šaunamųjų ginklų, šaudmenų, radioktyviųjų, nuodingųjų ir stipriai veikiančių medžiagų ar narkotinių priemonių gabenimas, prieš tai sudaręs pagrindinę kontrabandos nusikaltimo sudėtį, buvo perkeltas iš pagrindinės į kvalifikuotą kontrabandos sudėtį.

²⁵ Žr. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ . - 1993 06 10.

²⁶ Malinauskaitė, J. *Teisinės kovos su kontrabanda politikos raida ir perspektyvos*. Vilnius: Jurisprudencija, 2005, Nr. 67, p. 59.

²⁷ 1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 1990, Nr. 30 – 711).

²⁸ 1995 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 1995, Nr. 59 – 1477).

1998 m. vasario 3 d. LR BK pakeitimo įstatymu Nr. VIII - 617²⁹ prekių neišvežimas iš Lietuvos Respublikos buvo perkeltas į savarankišką 312¹ straipsnį ir nebesudarė kontrabandos nusikaltimo sudėties. Manau, kad šis atskyrimas buvo tikslingas, kadangi prekių neišvežimo atveju jos patenka per valstybės sieną į valstybės teritoriją teisėtai, tačiau jų neišvežimas užtraukia atsakomybę, numatyta LR BK.

Taip pat straipsnyje numatančiame baudžiamąją atsakomybę už kontrabandos nusikaltimą buvo išskirti nusikaltimą kvalifikuojantys požymiai, tai kontrabandos dalyko gabenimas ne per muitines. Papildytas kvalifikuojančių kontrabandą dalykų sąrašas, įtraukti sprogmenys, sprogstamosios ir kitokios strateginės prekės, psichotropinės medžiagos bei prekursoriai.

Nagrinėjamas 312 straipsnis papildytas 3 dalimi, kuri numatė itin kvalifikuojančius požymius: stambus mastas arba didelis kiekis šaunamųjų ginklų, šaudmenys, sprogmenys ar sprogstamosios medžiagos, taip pat pakartotinumai, grupiškumas.

2002 m. gruodžio 10 d. buvo priimtas LR BK 8⁽¹⁾, 11⁽¹⁾, 45, 53⁽¹⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁸⁾, 312, 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo, 232⁽³⁾ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340⁽¹⁾ straipsniu įstatymas³⁰, kuriuo buvo atsisakyta „gabenimą ne per muitinės sienas“ laikyti kvalifikuojančiu požymiu, jis buvo įtrauktas į paprastąją kontrabandos sudėtį. Iš itin kvalifikuojančių kontrabandos nusikaltimą požymių išnyko „pakartotinumai“. Kvalifikuojančiu požymiu tapo „grupė iš anksto susitarusių asmenų“. Prie itin kvalifikuojančių požymių buvo priskirta - kontrabandos dalyko gabenimas stambiu mastu arba didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, ir sprogstamųjų medžiagų gabenimas. Taip pat pakeista minimo straipsnio dispozicija, dalyko gabenimo per valstybės sieną kontrabandos dalyko vertė - viršijanti 250 MGL (anksčiau galiojusioje redakcijoje dalyko vertė viršijanti 100 MGL), kitais atvejais būtų taikoma administracinė atsakomybė. Ši redakcija galiojo iki įsigaliojant naujam LR BK.

Naujasis LR BK buvo priimtas 2000 m. rugsėjo 26 d. patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymu Nr. VIII - 1968³¹, o įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d. Įsigaliojusiam LR BK

²⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231(2), 231(3), 232(1), 232(2), 232(4), 232(5), 232(6), 234, 234(1), 234(2), 234(3), 234(4), 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132(1), 214(1), 312(1), 321(2) straipsniais įstatymas (Valstybės žinios, 1998, Nr. 17 – 397).

³⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 11⁽¹⁾, 45, 53⁽¹⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁸⁾, 312, 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo, 232⁽³⁾ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340⁽¹⁾ straipsniu įstatymas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 9 – 1258).

³¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. Lietuvos Respublikos Seimas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89 – 2741).

atsakomybė už kontrabandą oficialiai įtvirtinta „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“ skyriuje, 199 straipsnyje. Jame kontrabandos nusikaltimas apibūdinamas kaip „per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenamų privalomų pateikti muitinei daiktų, kurių vertė viršija 250 MGL sumą, nepateikimas muitinės kontrolei ar kitoks šios muitinės išvengimas“.

Prieš įsigaliojant naujam LR BK, buvo pakeisti tam tikri kontrabandos nusikaltimo sudėties požymiai: BK 199 straipsnyje nusikaltimo objektyvioji pusė yra aiškinama siaurinamai, nėra tokių požymių kaip daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, naudojant suklastotą muitinės deklaraciją ar kitus dokumentus; taip pat atsisakyta detalaus kontrabandos dalyko apibūdinimo, vietoj to naudojamas „privalomi pateikti muitinei daiktai“. Antrojoje straipsnio dalyje numatyti kvalifikuojantys kontrabandos nusikaltimą požymiai. Reikia pažymėti, jog buvo atsisakyta šių kontrabandą kvalifikuojančių požymių: stambaus masto, grupės iš anksto susitarusių asmenų, didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų kontrabandos, taip pat kontrabandos padarytos pakartotinai. Trečiojoje straipsnio dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė.

Didelę reikšmę įgyvendinant naują LR BK teismų praktikoje turėjo 2003 m. gruodžio 29 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“³². Kadangi naujajame kodekse kontrabandos nusikaltimo objektyvioji pusė aiškinama siaurinamai, nėra detalizuotas kontrabandos dalykas, šis nutarimas padėjo plėtoti vieningą teismų praktiką.

2003 m. balandžio 10 d. Lietuvos Respublikos įstatymu³³, kuris įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d. buvo pakeista sankcija už kvalifikuotą kontrabandą.

Vienas iš paskutiniųjų baudžiamojo įstatymo numatančio atsakomybę už kontrabandos nusikaltimą pakeitimas buvo priimtas 2007 m. birželio 28 d. įstatymu. Nr. X - 1233, įsigaliojusio 2007 m. liepos 21 d. redakcija³⁴. Įstatymų leidėjas numatė baudžiamąją atsakomybę už kontrabandos nusikaltimą tam „...kas neturėdamas leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno ir kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus“. Šiuo atveju nebelieka kontrabandos dalyko kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų vertinamojo požymio, dispozicija nukreipia mus į kitus teisės aktus.

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“. Vilnius: Teismų praktika, Nr. 20, p. 247

³³ Valstybės žinios, 2003, Nr. 38-1733.

³⁴ Valstybės žinios, 2007, Nr. 81- 3309.

Apibendrinant šiandien galiojantį nagrinėjamą kontrabandos straipsnį galime teigti, jog tai yra sunkus nusikaltimas, už kurį atsakomybė yra reglamentuota „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“ skyriuje. 199 straipsnis susideda iš 3 dalių: pirmoje straipsnio dalyje yra numatyta paprastoji kontrabandos sudėtis, antroje - kvalifikuota kontrabandos sudėtis, trečiojoje numatyta baudžiamoji atsakomybė juridiniui asmeniui.

1.2. Baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už kontrabandą atribojimas

Lietuvoje atsakomybė už kontrabandą reglamentuoja ne tik baudžiamosios teisės normos, bet ir administracinės. Kadangi magistro darbe nagrinėju kontrabandos, kaip baudžiamojo nusikaltimo, požymius, manau būtų tikslinga administracinę ir baudžiamąją reglamentavimą atriboti.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų (toliau – ATPK) kodekse yra numatyta administracinė atsakomybė už kontrabandos padarymą. Svarbu yra nustatyti kada įstatymų leidėjas taiko baudžiamąją ir kada administracinę atsakomybę.

Jei pažvelgsime į ATPK pamatysime jog kontrabandos nusikaltimo ir administracinio teisės pažeidimo požymiai yra panašūs.

Atsakomybė už kontrabandą yra įtvirtinta ATPK 210 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalyje kontrabanda yra laikoma - prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų, išskyrus kilnojamąsias kultūros vertybes ar antikvarinius daiktus, šaunamuosius ginklus, šaudmenis, sprogmenis, sprogstamąsias, radioaktyvias medžiagas ar kitas strategines prekes, nuodingąsias ir stipriai veikiančias, psichotropines ar narkotines medžiagas, jų pirmtakus (prekursorius), gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės kontrolei arba kitaip išvengiant šios kontrolės, kai neteisėtai gabenamų prekių, pinigų, meno vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų vertė neviršija 250 MGL dydžio sumos. 2 straipsnio dalyje numatyta tokia pati administracinio pažeidimo sudėtis, tik skiriasi neteisėtai gabenamų privalomų pateikti muitiniam patikrinimui daiktų vertė, kuri neviršija 50 MGL, o 3 dalyje, kai privalomų pateikti daiktų vertė neviršija 5 MGL.

Lyginant kontrabandos nusikaltimo sudėties požymius su kontrabandos administracinio teisės pažeidimo nusikaltimo sudėties požymiais jie yra beveik tapatūs, išskyrus kai kuriuos subjekto skirtumus (kontrabandos administracinio teisės pažeidimo subjektu negali būti ribotai pakaltinamas asmuo arba juridinis asmuo) ir kontrabandos dalyko vertę. Šio požymio kriterijus yra 250 MGL. Administracinė atsakomybė už kontrabandą iškilis tada, kai neteisėtai gabenamų daiktų vertė neviršys 250 MGL dydžio sumos, viršijimo atveju bus taikoma baudžiamoji atsakomybė. Administracinė atsakomybė yra taikoma už kontrabandą priklausomai nuo gabenamo dalyko vertės. Taigi, baudžiamoji ir administracinė atsakomybė bus atskirta pagal kontrabandos dalyko materialiąją vertę.

Taip pat reikia pažymėti, jog remiantis ATPK administracinės teisės pažeidimo kontrabandos dalyku nebus kilnojamosios kultūros vertybės ar antikvariniai daiktai, šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios, radioaktyviosios medžiagos ar kitos strateginės prekės, nuodingosios ir stipriai veikiančios, psichotropinės ar narkotinės medžiagos, jų pirmtakai (prekursoriai) - skirtingai nuo kontrabandos nusikaltimo dalyko. Tai leidžia mums suponuoti tokią išvadą, jog kontrabandos nusikaltimas nuo kontrabandos administracinio teisės pažeidimo skiriasi didesniu pavojingumu. Svarbu pabrėžti jog čia jau nebus taikomas 250 MGL dydis. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas nutarimu Nr. 43 išaiškino jog " šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų arba kitų strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrabanda visais atvejais užtraukia baudžiamąją atsakomybę nepriklausomai nuo jų gabenimo masto ir kiekio."³⁵.

Kaip ir minėjau anksčiau, kontrabandos nusikaltimo ir administracinio teisės pažeidimo požymiai beveik vienodi. Sutampa jų padarymo būdas - dokumentų nepateikimas muitinei ar kitoks muitinės kontrolės išvengimas. Atsakomybė už kontrabandą kaip administracinės teisės pažeidimą atsiras tik tada kai daiktai bus neteisėtai gabenami per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, daiktų vertė turi neviršyti 250 MGL, kitu turės būti taikoma baudžiamoji atsakomybė. ATPK 210 straipsnio sudėtis yra formali, kaip ir kontrabandos nusikaltimas, laikomas baigtu tada kai atliekami tam tikri veiksmai. Baigtinumas priklauso nuo kontrabandos padarymo formų. Subjektyvioji pusė pasireiškia tiesiogine tyčia, kaltininkas

³⁵ Teismų praktikos, nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl kontrabandos, apžvalga. Patvirtinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43.

suvokia, jog gabena neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną daiktus ir nori taip elgtis.

Apibendrinus baudžiamąją ir administracinę atsakomybę už kontrabandą, galime teigti jog baudžiamoji atsakomybė už šį nusikaltimą iškilis tada: kai bus neteisėtasi gabenamas kontrabandos dalykas, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, nepateikiant jo muitinei ar kitaip išvengiant muitinės kontrolės, vertė viršys 250 MGL dydžio sumą; kaip neteisėtai bus gabenami šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios, radioaktyviosios medžiagos ar kitos strateginės prekės, nuodingosios ir stipriai veikiančios, psichotropinės ar narkotinės medžiagos, jų pirmtakai (prekursoriai); kilnojamosio kultūros ir antikvarines vertybės, nepateikiant jų muitinei ar kitaip išvengiant muitinės kontrolės, ar neturint leidimo jiems gabenti.

2. Kontrabandos pagrindinė sudėtis galiojančiame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse

Tradiciskai nusikaltimo sudėtį sudaro šie elementai: nusikaltimo objektas, nusikaltimo objektyvioji pusė, nusikaltimo subjektas ir nusikaltimo subjektyvioji pusė³⁶. Remiantis šiuo nusikaltimo sudėties analizės modeliu aš išnagrinėsiu kontrabandos pagrindinę sudėtį, o kvalifikuojančius kontrabandos požymius aptarsiu trečiojoje dalyje.

2.1. Objektas ir dalykas

Atsakomybė už kontrabandą galiojančiame LR BK yra numatyta XXXI skyriuje "Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai". Pritariu A. Abramavičiaus nuomonei, jog šio skyriaus pavadinimas nėra logiškas ir "kelia tam tikrų abejonių"³⁷. Sąvokos "ekonomika" ir "verslas" yra viena kita apimančios, verslas yra ekonomikos dalis, vienas iš ją apibūdinančių elementų. Ekonomika yra aiškinama plėčiamai ir apima ne tik verslą, bet ir finansus, nuosavybę. Autorės nuomone šio skyriaus pavadinimui suponuoti užtektų palikti tik "ekonomiką".

Kaip ir minėjau įžangoje teisinėje literatūroje nėra vieningos nuomonės dėl nusikaltimo objekto. Vieni autoriai nusikaltimo objektu siūlo laikyti "interesus", kiti - "teisinius" gėrius, o treči - "visuomeninius santykius kartu su teisės normomis"³⁸.

Tarybinėje baudžiamosios teisės teorijoje buvo laikomasi nuomonės jog „objektas“ - tai į ką nukreipta pavojinga veika ir tai ką įstatymų leidėjas nori apsaugoti baudžiamuoju įstatymu. V. Piesliakas laikėsi tokios nuomonės, jog kiekviena veika, kuri yra nukreipta į tai kas visuomenėje laikoma gėriu, vertybėmis, baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės yra nusikaltimo objekto požymis.³⁹

Tuo tarpu kiti autoriai siūlo nusikaltimo objektu laikyti teisinius gėrius, į kuriuos kėsiniamasi nusikaltimu ir kurie yra saugomi baudžiamojo įstatymo⁴⁰.

³⁶ Piesliakas, V. *Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį*. Vilnius, 1996, p. 36.

³⁷ Abramavičius, A. Kai kurie baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo tvarkai klausimai pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą: *Teisė*, 2003, Nr. 48, p. 9.

³⁸ Abramavičius, A.; Čepas, A.; Drakšienė, A.; Nocius, J.; Pavilonis, V.; Stasiulis, D.; Prapiestis, J.; Švedas, G. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-asis papild. leid. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 158.

³⁹ *Cit. op.* 36, p. 37.

⁴⁰ *Cit. op.* 38, p. 158.

Baudžiamosios teisės teorijoje vyrauja įvairios nuomonės dėl nusikalstamos veikos objekto klasifikacijos. Rusų profesorius N. Koržanskis buvo pirmasis, kuris pasiūlė nusikaltimo objektus kvalifikuoti į tris grupes: pagrindinį, papildomą ir fakultatyvinių⁴¹. Ši kvalifikacija įgijo didelę praktinę reikšmę, todėl ji buvo plėtojama ir kitų autorių darbuose ir tapo visuotinai pripažinta norma baudžiamosios teisės teorijoje⁴².

Lietuvių autoriai baudžiamosios teisės teorijoje siūlo šią nusikalstamos veikos objektų klasifikaciją: bendrąjį, rūšinį ir tiesioginį⁴³.

Bendrasis kontrabandos objektas yra visuomeniniai santykiai, kuriuos saugo mūsų valstybės baudžiamųjų įstatymų visuma.

Praktikoje vyrauja vieninga nuomonė jog visiems nusikaltimams ekonomikai ir verslo tvarkai būdingas bendras rūšinis objektas. *Rūšinis objektas* - tai yra atitinkama vienerūšių ar tapačių teisinių gėrių dalis, saugoma baudžiamojo įstatymo. Iki įsigaliojant naujam LR BK, skyrius numatantis baudžiamąją atsakomybę už nusikalstamą veiką vadinosi „Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai“ ir kontrabandos rūšiniu objektu buvo laikoma „ūkininkavimo tvarka“. Naujajame LR BK atsakomybė už kontrabandą numatyta XXXI skyriuje, kuris pavadintas „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“. Baudžiamosios teisės moksle yra visuotinai sutarta, jog veikos priskyrimas tam tikram LR BK specialiosios dalies skyriui, reiškia, kad rūšiniu objektu bus tie visuomeniniai santykiai, kurie saugomi to įstatymo normų ir sutampa su skyriaus pavadinimu. Taigi, galime suponuoti išvadą, jog pagal galiojantį šiuo metu LR BK, kontrabandos rūšinis objektas yra ekonomika ir verslo tvarka⁴⁴.

Tiesioginis objektas, tas teisinis gėris į kurį kėsinamasi kontrabanda. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ objektas tai teisinis gėris į kurį tiesiogiai kėsinamasi darant kontrabandą, tai Lietuvos Respublikos įstatymais bei kitais numatytais teisės aktais nustatyta privalomų pateikti muitinei daiktų gabenimo į Lietuvos Respublikos teritoriją ir iš jos tvarka.

Kadangi šia nusikalstama veika gali būti padaroma žala ar sukeliama grėsmė jai atsirasti kitiems visuomeniniams saugomiems santykiams, tai šalia pagrindinio objekto atsiranda ir *papildomas* kontrabandos objektas. Teisinėje literatūroje nurodoma, kad kai vienu nusikaltimu yra pažeidžiami du ar keli objektai, visada yra išskiriamas pagrindinis būtinas

⁴¹ Коржанский, Н. *Объект посягательства и квалификация преступлений*. Волгоград, 1976, с. 73.

⁴² *Советское уголовное право, часть общая*. Москва, 1982, с. 120.

⁴³ *Cit. op.* 38, p. 163.

⁴⁴ *Cit. op.* 37, p. 9.

objektas ir šalutinis (papildomas) būtinasis objektas. Ir pagrindinis, ir papildomas objektas yra privalomi konkrečios nusikaltimo sudėties elementai⁴⁵. Išskiriant kontrabandos papildomą objektą reikia atsižvelgti į kontrabandos daromą žalą, šiuo atveju tai būtų valstybės finansų sistema ir ekonomika.

Tačiau tam tikrais atvejais darant šį nusikaltimą gali kilti grėsmė ir visuomenės saugumui, žmonių sveikatai ar jų gyvybei (pvz.: gabenant radioaktyvias, sprogstamąsias medžiagas, ginklus) - tai bus kontrabandos fakultatyvusis objektas. Fakultatyviaisiais objektais pripažįstami tie teisiniai gėriai, kurie nėra privalomi atitinkamo nusikaltimo sudėties požymiai⁴⁶. Pagrindinis ir papildomas objektas yra būtinieji kontrabandos sudėties elementai, o fakultatyviniai neprivalomi.

Nuo kontrabandos objekto yra neatskiriamas ir *dalykas*. Teisės doktrina apibrėžia dalyką kaip konkrečius materialaus pasaulio daiktus, kuriuos veikiant daroma žala teisiniams gėriams. Dėl kontrabandos dalyko apibrėžimo vyksta daug diskusijų. BK 199 str. 1 d. dispozicijoje nėra detalaus dalyko įvardijimo, reglamentuota tik tai, jog tai yra muitinei privalomi pateikti daiktai, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą. Lietuvos Aukščiausio Teismo senato nutarimas „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“⁴⁷ aiškiai apibrėžia kas yra laikytina daiktais, kurie yra privalomi pateikti muitiniam patikrinimui - tai yra bet kokios Lietuvos ir kitų šalių prekės, juvelyriniai dirbiniai, mokslo, meno, istorinės ir kultūros vertybės, archeologiniai radiniai, Lietuvos Respublikos grynai pinigai ir užsienio valiuta, vertybiniai popieriai ir kiti materialūs objektai, turintys piniginę išraišką. Taigi, teismai nagrinėdami bylas ir norėdami tiksliai įvardinti ir nagrinėti kontrabandos dalyką, turėtų vadovautis šiuo Lietuvos Aukščiausio Teismo senato nutarimu ir laikytis vienodos praktikos.

Dabar būtų tikslinga išnagrinėti kas yra laikoma daiktais ir kokie įstatymai juos apibrėžia.

Prekės: remiantis Lietuvos Respublikos Muitinės įstatymu 3 str. 6 d. „prekės yra daiktai, įskaitant elektros energiją, galintys būti užsienio prekybos objektais“⁴⁸.

Pagal Tarybos reglamento (EEB) 4 str. 7 d. visos prekės yra skirtomos į Bendrijos ir ne Bendrijos prekes: „Bendrijos prekės“ - tai prekės: a) išgautos arba (ir) pagamintos tik Bendrijos muitų teritorijoje, laikantis nustatytų sąlygų, kurių sudėtyje nėra prekių,

⁴⁵ *Cit. op.* 38, p. 165.

⁴⁶ *Cit. op.* 38, p. 166.

⁴⁷ *Cit. op.* 32.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas (Valstybės žinios, 2004, Nr. 73 – 2517).

importuotų iš šalių arba teritorijų, nesančių Bendrijos muitų teritorijos dalimis; b) importuotos iš šalių arba teritorijų, nesančių Bendrijos muitų teritorijos dalimis, ir išleistos į laisvą apyvartą; c) išgautos arba pagamintos Bendrijos muitų teritorijoje tik iš antrame punkte nurodytų prekių arba iš prekių, nurodytų pirmame ir antrame punktuose. Pagal tą patį reglamentą tik 8d. ne Bendrijos prekės pripažįstamos tokios prekės, kurios neatitinka Bendrijos prekių reikalavimų⁴⁹.

Tame pačiame nutarime yra pažymima jog kontrabandos nusikaltimo dalyku taip pat gali būti mokslo, meno, kultūros vertybės, bei archeologiniai radiniai. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas apibrėžia šių dalykų sąvoką - tai meno vertybėmis laikomi daiktai, turintys istorinę, kultūrinę ar kitokią meninę vertę – tai paveikslai, pašto ženklai, juvelyriniai dirbiniai, skulptūros, meno kūriniai ir kt. Kitomis vertybėmis laikomi „daiktai, turintys didelę kultūrinę vertę, tai yra reikšmingi etniniu, archeologiniu, istoriniu, meniniu, moksliniu, techniniu, religiniu ir kitokiais požiūriais, taip pat tuo, kad apibūdina tipiškus bei specifinius nacionalinio gyvenimo reiškinius“⁵⁰. Kontrabandos dalyku gali būti tik kilnojamosios meno ir kultūros vertybės.

Pinigai - remiantis LAT senato nutarimu, Lietuvos Respublikos grynai pinigai ir užsienio valiuta taip pat gali būti kontrabandos dalyku.

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau LR CK) 1.98 str. apibrėžta kas yra civilinių teisių objektais ” Civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas...”⁵¹, pažodžiui tariant pinigai nėra laikomi daiktais. Tačiau išsigilinus į LR CK 1.98 straipsnio komentara, kur sąvoka „turtas“ yra aiškinama plačiaja prasme. „Sąvoka „turtas“ – tai ir daiktai, ir turtinės teisės bei pareigos, išimtinės teisės ir panašiai (žaliavos, prekės, pastatai, pinigai, prekių ir paslaugų ženklai ir t.t.)“⁵². Autorės nuomone būtų teisingai šios nusikalstamos veikos dalyku vadinti - materialų pasaulio turta, kurį veikiant daroma žala teisiniams gėriams.

Kaip minėjau anksčiau, remiantis LR CK pinigai nėra laikytini daiktais, kadangi apibrėžiami skirtinguose straipsniuose ir taikant LR BK 199 straipsnį gali iškilti nesusipratimų ar laikyti pinigų kontrabandos dalyku ar ne. Tačiau viskas buvo išspręsta

⁴⁹ 1992m. spalio 12d.Tarybos reglamentas (EEB) Nr.2913/92 nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą. Prieiga per internetą:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992R2913:20050511:LT:PDF>> .

⁵⁰ Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas (Valstybės žinios, 1996, Nr. 14 – 352).

⁵¹ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr.8 – 1864).

⁵² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Vilnius, 2001, p. 123.

Lietuvos Aukščiausio Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr.43, kur buvo pasakyta, jog kontrabandos nusikaltimo dalyku yra grynujų pinigų sumos ir užsienio valiuta⁵³.

Remiantis Lietuvos Respublikos pinigų įstatymu, gryniesi pinigai yra litų banknotai ir monetos bei centų monetos⁵⁴. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos užsienio valiutos Lietuvos Respublikoje įstatymo, reglamentuojantį užsienio valiutos sąvoką, 1 straipsnį „Užsienio valiuta - tai bet kurios užsienio valstybės ar užsienio valstybių bendrai naudojama valiuta“⁵⁵.

Taip pat svarbu pažymėti, jog pagal LAT senato nutarimą kontrabandos dalyku gali būti tik „gryni pinigai ir užsienio valiuta, vertybiniai popieriai ir kiti materialūs objektai, turintys piniginę išraišką“. Galime prieiti išvados, jog pinigai esantys kreditinėse kortelėse ar banko sąskaitose negali būti kontrabandos dalyku. Nors remiantis Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymu „pinigai - Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės išdo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys teisėta atsiskaitymo priemonė“ preziumuojame, kad lėšos sąskaitose yra materialus objektas, turintis piniginę išraišką ir gali būti laikomos kontrabandos dalyku. Tačiau baudžiamoji atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo 14 straipsnį atsiranda tik už grynujų pinigų įvežimą ir išvežimą⁵⁶.

Svarbu paminėti, jog pinigai išimti iš apyvartos nebus laikomi kontrabandos dalyku, išskyrus tuos atvejus, kai jie turės meninės ar istorinės vertės, bet tokiu atveju jie bus priskiriami prie meno ir kultūros vertybių⁵⁷. Netikrų pinigų gabenimo atveju, nusikaltimas bus kvalifikuotas kaip pasikėsinimas padaryti kontrabandą, kadangi netikri pinigai nebus kvalifikuojami kaip kontrabandos dalykas. Kauno apygardos teisme buvo nagrinėjama byla, kurioje netikrų pinigų gabenimas buvo kvalifikuotas kaip kėsinimasis į netinkamą objektą ir pasikėsinimas padaryti kontrabandos nusikaltimą⁵⁸.

LAT senato nutarimu 2003 m. gruodžio 29 d. Nr. 43 taip pat nustatyta jog kontrabandos dalyku gali būti ir vertybiniai popieriai - ”tai dokumentas, patvirtinantis jį

⁵³ *Cit. op.* 35.

⁵⁴ Lietuvos Respublikos pinigų įstatymas (Valstybės žinios, 1993, Nr. 27 – 623).

⁵⁵ Lietuvos Respublikos užsienio valiutos Lietuvos Respublikoje įstatymas (Valstybės žinios, 1993, Nr. 28 – 640).

⁵⁶ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas (Valstybės žinios, 1997, Nr. 117 – 5318).

⁵⁷ Piesliakas, V. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. *Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai, kontrabanda*. Vilnius: Teisės problemos, 1997, Nr. 97 - 3, p. 31.

⁵⁸ Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-198-238/ 2006.

išleidusio asmens (emitento) įsipareigojimus šio dokumento turėtojai”. Išskiriamos dvi vertybinių popierių rūšys: investiciniai (akcijos, obligacijos ir kt.) ir neinvesticiniai (čekiai, vekseliai ir kt.)⁵⁹. LR CK komentare parašyta, jog vertybinių popierių, kaip civilinės teisės objektų, pateiktas sąrašas nėra laikomas baigtiniu, todėl autorės nuomone įstatymo leidėjas turėtų labiau apibrėžti kas yra laikoma vertybiniais popieriais ir tuo padėti atriboti kontrabandos dalyką nuo kitų objektų.

Kontrabandos dalyku 199 straipsnio pirmoje dalyje yra laikomi, muitinei privalomi pateikti daiktai, kurių vertė viršija 250 MGL sumą. Jei per valstybės sieną gabenami mažesnės vertės nei 250 MGL daiktai, tai kaltininkui atsiranda administracinė atsakomybė pagal ATPK 210 str⁶⁰.

Siekiant teisingos kontrabandos nusikaltimo kvalifikacijos turi būti atsižvelgiama į tuo metu galiojantį MGL dydį, valiutų kursą ir kontrabandos dalyko vertę, kuri buvo nustatyta nusikaltimo padarymo metu. Šios vieningos praktikos yra laikomasi nagrinėjant bylas. Prie kontrabandos dalyko vertės neturi būti pridėta vertė tų daiktų, kurie buvo gabenami teisėtai⁶¹.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. kovo 6 d. nutarimas Nr. 199 “Dėl muito režimo keleiviams, vykstantiems per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, nustatymo“ nustato kokie daiktai yra neapmokestinami gabenant juos per Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Viskas, kas yra gabenama per valstybės sieną turi būti pateikta muitinės kontrolei, išskyrus asmeninio naudojimo daiktus, kurių kiekybines ir kokybines charakteristikas nustato minėtas nutarimas.

Svarbu yra žinoti kuo remiantis yra paskaičiuojama gabenamų daiktų vertė. Remiantis LR BK 212 straipsnio 2 dalimi matome, jog kontrabandos dalyko vertė apskaičiuojama pagal jų muitinę vertę, įskaitant privalomus sumokėti mokesčius.

LAT senatas 2003m. gruodžio 29d. nutarime Nr. 43 nustatė jog kontrabandos dalyko vertė turi būti apskaičiuojama pagal muitinę vertę, kuri įvertinama remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 748 „Dėl prekių muitinio įvertinimo tvarkos patvirtinimo“⁶². Taip pat nutarime pažymėtina, jog prirėikus nustatyti kontrabandos dalyko vertei specialiujų žinių, tai pavedama atlikti specialistui, tam tikrais atvejais, kai specialisto žinių neužtenka, galima skirti ekspertizę. Nustatyti teisingą kontrabandos dalyko vertę yra labai svarbu, kadangi klaidingas įvertinimas gali lemti

⁵⁹ Cit. op. 52, p. 125 psl.

⁶⁰ Žr. ATPK 210 str.

⁶¹ Cit. op. 35.

⁶² Cit. op. 35.

neteisingą baudžiamąją bausmę ar administracinę nuobaudą, todėl asmenys tam tikrais atvejais gali susilaukti nepelnytos bausmės ar jos išvengti. Pavyzdžiui, nagrinėjant bylą Vilniaus apygardos teisme buvo pasitelkta specialisto pagalba, kad būtų nustatyta veikos padarymo metu galiojusi baltojo cukraus, kuris buvo gabenamas kontrabandos būdu, vertė⁶³.

Noriu atkreipti dėmesį į LAT senato nutarimą turėtumėm vertinti atsargiai, kadangi Lietuvos Respublikos muitinės kodeksas neteko galios 2004 gegužės 1d.⁶⁴, o importuojamų prekių vertė yra nustatoma vadovaujantis 1992 m. spalio 12 d. Tarybos Reglamento (EEB) Nr. 2913/92 29 straipsniu „Importuojamų prekių muitine verte laikoma sandorio vertė, tai yra kaina, faktiškai sumokėta arba mokėtina už prekes, parduodamas eksportui į Bendrijos muitų teritoriją“⁶⁵ ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos Reglamento (EEB) Nr. 2454/93, nustatančiu Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatas⁶⁶.

Pagal naujai priimtą Lietuvos Respublikos 2007m. birželio 28d. įstatymo redakciją buvo papildyta LR BK 199 straipsnio 1 dalis⁶⁷ ir praplėstas kontrabandos dalykų sąrašas. Įstatymo leidėjas šiuo atveju neapibrėžia dalyko vertės, o pažymi, kad juo gali būti kilnojamosios kultūros vertybės ir antikvariniai daiktai, kuriems išvežti iš Lietuvos Respublikos reikia leidimo.

Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas apibrėžia kas yra antikvariniai daiktai ir kilnojamosios vertybės. „Antikvariniais daiktais yra laikomi visi prieš 50 metų ir anksčiau sukurti kilnojamieji visuomenės ir žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti daiktai ar jų dalys, nesvarbu, kokia jų išliekamoji kultūrinė vertė. Kilnojamosios kultūros vertybės tai prieš 50 metų ir anksčiau sukurti pagal paskirtį ir prigimtį kilnojamieji visuomenės ir žmogaus veiklos medžiaginiai kūriniai ir kiti daiktai, turintys didelę kultūrinę vertę, tai yra reikšmingi etniniu, archeologiniu, istoriniu, meniniu, moksliniu, techniniu, religiniu ir kitokiais požiūriais, taip pat tuo, kad apibūdina tipiškus bei specifinius nacionalinio gyvenimo reiškinius; kilnojamąją kultūros vertybę gali būti ir vėliau nei prieš 50 metų sukurtas kūrinys, turintis didelę kultūrinę vertę“⁶⁸.

Daiktų sąrašas, kuriuos gabenant yra privaloma turėti leidimą yra patvirtintas Lietuvos Vyriausybės priimtame nutarime „Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų

⁶³ Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-352/2005.

⁶⁴ *Cit. op.* 30.

⁶⁵ *Cit. op.* 49, str. 29.

⁶⁶ 1993 m. liepos 2 d. Komisijos Reglamentas (EEB) Nr. 2454/93, nustatantis Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatas. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1993R2454:20060701:LT:PDF>>.

⁶⁷ Valstybės žinios. 2007m. Nr. 81-3309.

⁶⁸ *Cit. op.* 50.

išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklių ir kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš Lietuvos Respublikos būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos, sąrašo patvirtinimo⁶⁹. Jei išvardinti daiktai bus gabenami per Lietuvos valstybės sieną neturint leidimo, jie bus pripažinti kontrabandos dalyku.

Pažymėtina jog LR BK 72 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodyta, jog teismas privalo konfiskuoti darant nusikalstamą veiką panaudotus materialinę vertę turinčius daiktus. Tai reiškia, kad visi daiktai, kuriais yra gabenamas kontrabandos dalykas, turi būti teismo konfiskuoti kartu su kontrabandos dalyku. Pavyzdžiui, Kauno apygardos teisme buvo nagrinėjama byla, kurioje nustatyta, jog vilkikas su priekaba, kurie yra vientisa transporto priemonė, buvo tiesiogiai panaudoti kontrabandos dalykui gabenti (cigaretėms „Saint George Lights“, kurių vertė 141043 Lt), o gabenimas be tokios priemonės būtų buvęs negalimas, todėl minėtu pagrindu krovininis automobilis bei priekaba konfiskuotini⁷⁰.

Taip pat reikšminga ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugsėjo 18 d. priimta nutartis Nr. 2K - 540/ 2007. Kasatorius pirmosios instancijos teisme buvo nuteistas už tai, jog vykdamas iš Lietuvos Respubliko į Rusijos Federacijos kirto sieną nedeklaravęs 55000 eurų, pinigai buvo konfiskuoti. Kasatorius prašė nuosprendį panaikinti kadangi 55000 eurų konfiskavimas prieštarauja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimo „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“ nuostatoms. Pagal šio nutarimo 8.1 punktą kontrabandos dalykas ir už ją gauti pinigai konfiskuojami BK 72 straipsnio 2 dalies 3 punkto pagrindu, t. y. jeigu įrodyta, kad pinigai gauti iš nusikalstamos veikos. Kasatoriaus nuomone apeliacinės instancijos teismo padaryta išvada, kad pinigai, patekę į Lietuvos Respublikos teritoriją, jeigu patekimas nulemtas nusikalstamos veikos – kontrabandos, besąlygiškai vertinami kaip iš nusikalstamos veikos gauti pinigai, yra nepagrįsta ir neteisinga. Daiktas (šiuo atveju – pinigai) negali tapti nusikaltimo dalyku vien dėl to, kad juos gabenant buvo pažeista nustatyta tvarka. Nusikaltimo objektas yra valstybės nustatyta pinigų gabenimo per sieną tvarka, todėl jeigu nenustatyta, kad gabenami pinigai gauti nusikalstamu būdu, jie negali būti konfiskuojami. Teisėjų kolegija nurodė, kad nusikaltimo dalyku gali būti prekės, juvelyriniai dirbiniai, kultūros vertybės, Lietuvos Respublikos grynai pinigai ir užsienio valiuta, vertybiniai popieriai ir kiti materialūs

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklių ir kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš Lietuvos Respublikos būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos, sąrašo patvirtinimo. 2004 lapkričio 9 d., Nr. 1424. Prieiga per internetą: http://www.heritage.lt/t_aktai/lrv/04_1424.htm

⁷⁰ Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-228-60/ 2007.

objektai, turintys piniginę išraišką. Darant nusikalstamą veiką kasatoriaus panaudoti pinigai – 55000 eurų – per Lietuvos Respublikos valstybės sieną buvo gabenami neteisėtai, siekiant nusikalstamo rezultato – nedeklaruotų pinigų įvežimo į Lietuvą. Kontrabandos nusikaltimo sudėtis yra formali, t. y. nusikaltimas laikomas baigtu nuo privalomų pateikti muitinei daiktų, gabenamų į Lietuvos Respublikos teritoriją per muitines, įvežimo į Lietuvos Respublikos teritoriją ir nepateikimo muitinės kontrolei ar kitokio jos išvengimo momento. Kasatoriaus padarytos kontrabandos dalykas buvo pinigai, įvežti į Lietuvos Respublikos teritoriją nedeklaruoti pinigai tapo nusikalstamos veikos rezultatu, todėl yra pagrindas konstatuoti, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai konfiskavo kontrabandos dalyką – 55000 eurų⁷¹.

Kontrabandą kvalifikuojantis specialusis dalykas išnagrinėtas magistro darbo trečiojoje dalyje.

Apibendrinant galime sakyti, kad kontrabandos rūšinis objektas yra šalies ekonomika ir verslo tvarka, tiesioginis ir pagrindinis kontrabandos objektas, tai teisės aktais nustatyta daiktų gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną tvarka. Papildomas kontrabandos objektas yra finansų sistema, o fakultatyvinis – visuomenės saugumas, žmonių sveikata ir gyvybė.

Kontrabandos nusikaltimo dalyku gali būti, bet kokios Lietuvos ir kitų šalių prekės, pinigai, meno bei kitos vertybės ar kiti privalomi pateikti muitinei daiktai. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą prekių ar kitų daiktų gabenimą per Lietuvos Respublikos valstybės sieną atsiranda tik tada, kai kontrabandos dalyko vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, tam tikrais atvejais baudžiamoji atsakomybė atsiranda ir tada kai gabenami antikvariniai daiktai ar kilnojamosios kultūros vertybės, kuriems gabenti reikalingi leidimai, nepriklausomai nuo minėtų daiktų vertės. Pagal LR BK 199 straipsnyje 2 dalyje išvardintų daiktų sąrašą - neteisėtas gabenimas per Lietuvos valstybės sieną užtraukia baudžiamąją atsakomybę nepriklausant nuo gabenamų daiktų kiekio ir vertės.

2.2. Objektyvioji pusė

Teisinėje literatūroje objektyvioji nusikaltimo pusė apibudinama kaip išorinė pavojingo kėsینimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai,

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-540/ 2007.

pasireiškimo pusė⁷². Įstatymo leidėjas straipsnyje, apibrėžiančiame baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą, numatė ne visus objektyviosios pusės požymius⁷³. Kontrabandos nusikalstamos veikos objektyviosios pusės numatyti būtinieji požymiai yra veika. Pasekmės, priežastinis ryšys bei nusikaltimo padarymo aplinkybės lieka už nusikaltimo sudėties konstrukcijos ribų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimu Nr. 43 yra konstatuota, jog nagrinėjamai kontrabandos objektyviajai pusei – būdingi tik aktyvūs veiksmai, tai yra neteisėtas prekių ar kitų daiktų gabenimas per LR valstybės sieną⁷⁴. Autorės nuomone, tai diskusijos vertas dalykas, kadangi kontrabandos nusikaltimas gali būti padaromas ir pasyviais veiksmais, pavyzdžiui: leidimo gabenti daiktus nepateikimas, neprisipažinimas apie gabenamus daiktus.

Kontrabandos objektyvioji pusė pasireiškia: pirmiausia, kontrabandos dalykas turi būti gabenamas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną; antra, privalomi pateikti muitinei daiktai turi būti nepateikiami, ar kitaip ši kontrolė išvengiama; trečia - įstatymo leidėjas vienos iš paskutiniųjų LR BK redakcijos pakeitimo metu⁷⁵ numatė tokią sudėtį, kuri reglamentuoja atsakomybę už kontrabandos nusikaltimo padarymą nepažeidžiant muitinės formalumų, kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų gabenimą neturint leidimo. Tai suponuoja išvadą, jog asmuo gali būti patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn ir tuo atveju, kai nevengia muitinės kontrolės, taip pat teisingai pateikia muitinės reikalaujamą informaciją apie prekes, tačiau neturi leidimo jų gabenti per Lietuvos Respublikos valstybės sieną.

Pradedant nagrinėti kontrabandos objektyviają pusę tikslinga būtų žinoti, kas yra laikoma Lietuvos valstybės siena. Remiantis Lietuvos Respublikos valstybės sienos sąvoka nurodyta Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir apsaugos įstatyme yra nurodyta - „Lietuvos Respublikos valstybės siena - linija ir šia linija einantis vertikalus paviršius, apibrėžiantis Lietuvos Respublikos teritorijos ribas sausumoje, žemės gelmėse, oro erdvėje, vidaus vandenyse, teritorinėje jūroje ir jos gelmėse“⁷⁶. 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvai tapus ES nare, sienos su kitomis ES valstybėmis tapo vidinėmis sienomis, tai reiškia, jog pagal Europos Bendrijų steigiamąją sutartį ES valstybės narės sukūrė vieningą muitų sieną, kuri

⁷² *Cit. op.* 38, p. 166.

⁷³ *Cit. op.* 38, p. 170.

⁷⁴ *Cit. op.* 35.

⁷⁵ *Cit. op.* 67.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir apsaugos įstatymas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 42 – 1192).

sujungę visų ES valstybių sienas į vieną muitų teritoriją. Todėl šis nagrinėjamas nusikaltimas gali būti padaromas tik kontrabandos dalyką gabenant per Lietuvos Respublikos valstybės sieną su tomis valstybėmis, kurios nėra ES valstybės narėmis ir jai nepriklauso, tai yra neįtrauktos į ES valstybių narių sąrašą⁷⁷. Preziumuojame, jog atsakomybė už kontrabandą iškils tuomet, kai dalykas bus gabenamas per Lietuvos Respublikos valstybės ir trečiųjų valstybių sieną.

LR BK nėra įvardinta kokias būdais gali būti kontrabanda padaroma. Remiantis praktika gabenimo būdai gali būti įvairūs: pervežimas, pernešimas, persiuntimas. Gabenama gali būti autotransporto priemonėmis, geležinkeliais, oro ir jūros transportu. Tačiau baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą atsiras tik tada kai kontrabandos dalykas per Lietuvos Respublikos sieną bus gabenamas neteisėtai. Baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą kils tada, kai prekės, pinigai, meno vertybės ar kiti privalomi pateikti muitinei daiktai per Lietuvos Respublikos sieną bus gabenami nors ir per muitinę, bet nepateikiant muitinei (asmuo privalo deklaruoti gabenamas prekes ar kitus daiktus, bet to nedaro) ar kitaip išvengiama muitinės kontrolės (gabenamos prekės ar kiti daiktai slepiami specialiai įrengtose slėptuvėse ar kitose sunkiai aptinkamose vietose), ar neturint leidimo tiems daiktams gabenti.

Gabenimas - tai minėtų daiktų transportavimas per Lietuvos valstybės sieną, muitinę arba ją apeinant. Baudžiamoji atsakomybė pagal šį straipsnį bus taikoma tuo atveju kai minėti daiktai neteisėtai gabenami per Lietuvos valstybės sieną. Neteisėtu gabenimu yra pripažįstami tokie atvejai:

1. Daiktų nepateikimas muitinei yra laikomas kontrabanda kai:
 - kontrabandos dalykas gabenamas ne per muitinę;
 - kai kontrabandos dalykas gabenamas per muitinę, tačiau jo nedeklaruojant;
 - kai kontrabandos dalykas gabenamas per muitinę, tačiau jo nedeklaruojant, nerodant muitinio tikrinimo metu (pavyzdžiui, daiktų paslėpimas iš anksto tam paruoštose slėptuvėse ir panašiai);
2. Kitokiu kontrolės išvengimu yra laikomas:
 - neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas;
 - suklastotos muitinės deklaracijos pateikimas;

⁷⁷ Bendrijos muitinės kodeksas. Tarybos reglamentas Nr. 2913/ 92.

- kitų dokumentų reikalingu muitinės patikrinimo procedūrai atlikti pateikimas⁷⁸.

1. Norint atsakyti į tai, kas laikytina daiktų nepateikimu muitinei, visų pirma reikia išsiaiškinti muitinės sąvoką. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo 15 straipsnyje yra nurodyta įstaigų, kurios sudaro muitinės sistemą, sąrašas : 1) muitinės departamentas 2) teritorinės muitinės 3) specialiosios muitinės įstaigos. Taip pat to paties įstatymo 41 straipsnyje yra nustatyta, kad “prekės gali būti įvežamos į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją tik per pasienio kontrolės punktus, įskaitant veikiančius tarptautiniuose oro ir jūrų uostuose, Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka⁷⁹. Kontrabandos dalykas gabenamas aplenkiant minėtas įstaigas yra laikomas daiktų nepateikimu muitinei.

Kontrabandos dalykas gali būti gabenamas ir per muitinę tačiau jo nedeklaruojant. Remiantis Europos Bendrijos muitinės kodekso 4 straipsniu, daiktai kurie įvežami į Lietuvos Respublikos teritoriją iš trečiųjų valstybių ar išvežami iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias valstybes yra privalomi deklaruoti. „Muitinės deklaracija – nustatytos formos ir nustatytu būdu atliekamas veiksmas, kuriuo asmuo pareiškia savo pageidavimą, kad prekėms būtų įforminta muitinės procedūra⁸⁰. Gabenamų daiktų ir prekių deklaravimo būdai yra šie: a) raštu, t.y. užpildant deklaraciją (Europos Bendrijos muitinės kodeksas 62 - 83str.). Be jokios abejonės bet koks melagingai pateiktas dokumentų užpildymas arba pačių dokumentų suklastojimas rodo kontrabandos požymius; b) žodžiu arba veiksmu, kuriuo rodomas noras pateikti muitinei daiktus. Toks deklaravimas yra ribojamas ir netaikomas komerciniams pervežimams; c) per žaliajį arba raudonąjį kanalus. Tokie kanalai įrengiami oro uostuose ir taikomi fiziniams asmenims. Jeigu žmogus pasirenka žaliajį kanalą, jis tarsi sako, kad neturi nieko deklaruotino. Patikrinus jį ir suradus deklaruotinių daiktų, laikoma, kad jis vengė deklaruoti gabenamus daiktus ir todėl trauktinas atsakomybėn už kontrabandą. Pavyzdžiui, kaltinamasis W.K. gabeno per Lietuvos Respublikos valstybės sieną kontrabandą sekančiomis aplinkybėmis: jis automobiliu Ford Mondeo, vykdamas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną iš Lietuvos Respublikos teritorijos į Baltarusijos Respublikos teritoriją, per Medininkų pasienio kontrolės postą, turėdamas su savimi privalomų deklaruoti pinigų: 45170 JAV dolerius (121651,84 Lt), turėdamas išankstinį tikslą gabenti turimus

⁷⁸ *Cit. op.* 35.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas (Valstybės žinios, 2004, Nr. 73 – 2517).

⁸⁰ Bendrijos muitinės kodeksas. Tarybos reglamentas Nr. 2913/ 92.

pinigus per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nepateikiant jų muitinės patikrinimui, tyčia pasirinko „žaliąjį kanalą“, per kurį vykstantis asmuo, deklaruoja, kad negabena prekių, kurių kiekis yra didesnis už nustatytas normas. Teismas pripažino W. K. padarius kontrabandos nusikaltimą ir pinigus konfiskavo⁸¹. Raudonojo kanalo pasirinkimas reiškia, kad žmogus pasiryžęs deklaruoti viską, ką gabena⁸². Deklaravimo tvarka ir būdas priklauso nuo to, kas gabena ir ką gabena. Jei gabenami daiktai nebuvo deklaruoti, o tai buvo privaloma padaryti, yra traktuojama, jog tie daiktai nepateikti muitinės kontrolei ir buvo gabenami neteisėtai.

Dar vienas kontrabandos gabenimo būdas yra daiktų nepateikimas muitinei, kai kontrabandos dalykas gabenamas per muitinę tačiau jo nedeklaruojant, slepiant vietoje apsunkinančiose jo aptikimą. Daiktai gabenami tokiose vietose, kur paprastai netransportuojami, arba slėptuvėse ar tarp kitų daiktų. Dažniausiai kontrabandos dalykai aptinkami:

Automobilių transporto priemonėse:

- lengvuosiuose automobiliuose, salone⁸³, po sėdynėmis; bagažinėse, atsarginio rato ertmėje; variklio skyriuje, po elektros baterija; kėbulo įrangoje, visose galimose standartinėse ertmėse;
- sunkvežimiuose su standartiniu kėbulu kroviniams vežti, tose pačiose vietose kaip ir lengvuosiuose automobiliuose; krovinio kėbule bei jame specialiai įrengtose slėptuvėse, dvigubuose dugnuose, dvigubuose kuro bakuose, dvigubuose bortuose;
- sunkvežimiuose su puspriekabėmis ir priekabomis (auto furgonuose): tose pačiose kaip ir sunkvežimiuose su standartiniais kėbulais, įskaitant įrangos subtilumus ir autofurgono konstrukcijos ypatumus ir kt. Pavyzdžiui, kaltinamasis V.V. nuvykęs į Klaipėdos teritorinės muitinės Malkų įlankos Jūrų uosto posto Kuršių padalinį, nepateikė muitinės kontrolei kelių konstrukcijose specialiai įrengtose slėptuvėse paslėptų 70380 pakelių

⁸¹ Vilniaus apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-84/ 2007.

⁸² Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl dviejų kanalų (žaliojo ir raudonojo) sistemos taikymo asmeninėms kelių transporto priemonėmis vykstančių keleivių gabenamų prekių muitiniam tikrinimui taisyklių patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 58 – 2085).

⁸³ Šiaulių apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-21-300/ 2007.

cigarečių „Dorchester“ bendros 56304 litų vertės ir tokiu būdu jas neteisėtai gabeno per Lietuvos Respublikos valstybinę sieną⁸⁴.

Geležinkelio transporto priemonėse:

- keleiviniuose sąstatuose, keleivių kupe vežamuose bagažuose, keleivinių vagonų pagalbinėse patalpose, bagažo ar pašto vagonuose esančiuose siuntiniuose ar vidutinių gabaritų krovinių pakuotėse;
- kroviniuose sąstatuose, geležinkelio transporto brigados darbuotojų drabužiuose, tarnybinėse ir poilsio patalpose, krovinių konteineriuose, krovininėse platformose, bunkeriuose esančiose tuščiose erdmėse ar specialiai įrengtose slėptuvėse.

Laivuose:

- įgulos ar keleivių drabužiuose;
- aptarnaujančio personalo ar keleivių kajutėse, pagalbinėse patalpose esančiose natūraliose erdmėse ar specialiai įrengtose slėptuvėse;
- triumų, krovinių denių visose galimose standartinėse erdmėse ar kitose specialiai įrengtose slėptuvėse.

Lėktuvuose, malūnsparniuose:

- įgulos patalpose ar keleivių salonuose esančiose natūraliose erdmėse ar specialiai įrengtose slėptuvėse;
- įgulos narių ar keleivių drabužiuose ar ant žmogaus kūno specialiai įrengtose slėptuvėse⁸⁵.

2. Kitas kontrabandos nusikaltimo sudėties objektyviosios pusės požymiu yra laikomas „kitoks muitinės kontrolės išvengimas“. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimu 2003 m. gruodžio 29 d. Nr.43 - tai neteisingų duomenų apie gabenamus daiktus pateikimas, suklastotos muitinės deklaracijos pateikimas, taip pat kitų suklastotų dokumentų, reikalingų muitinės procedūrai atlikti, pateikimas. Tai apima ir daiktų deklaravimą žodžiu arba veiksmu, taip pat naudojantis automatinio duomenų apdorojimo techninėmis priemonėmis atvejus⁸⁶. Autorės nuomone, LAT Senato nutarimo sąvokos „kitoks muitinės kontrolės išvengimas“ išaiškinimas yra perteklinis, kadangi suklastotos muitinės

⁸⁴ Klaipėdos apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-62-361/ 2008.

⁸⁵ Dragotienė, V.; Vaitiekūnas, E.; Grockis R. *Kontrabandos ir muitinės apgaulės ikiteisminis tyrimas*. Vilnius, 2005, p. 14-16.

⁸⁶ *Cit. op.* 35.

deklaracijos pateikimas telpa į suklastotų dokumentų pateikimo rėmus. Žodis „dokumentas“ apima muitinės deklaracija. Dokumentų sąvoką apibrėžia Lietuvos baudžiamojo proceso kodekso 95 ir 96 straipsniai: „Dokumentai yra materialūs objektai, kuriuose įmonė, įstaiga, organizacija, pareigūnas ar fizinis asmuo užfiksuoja tam tikrą informaciją“⁸⁷. Dokumentų, neatitinkančių tikrovės, pateikimas norint išvengti kontrolės bus traktuojamas kaip kontrabandos padarymas. Muitinės deklaracijos suklastojimu laikomas žinomai neteisingų duomenų arba duomenų remiantis suklastotais dokumentais apie gabenamas prekes ar kitas vertybes (HS kodų, kiekio, vertės, turimų licencijų ar leidimų ir kt.) įrašymas į deklaraciją, taip pat tokių žinomai neteisingų duomenų patvirtinimas antspaudais ir panašiai. Prie kitų dokumentų, kurie gali būti suklastoti ir panaudoti darant kontrabandą, priskiriami leidimai, licencijos, lengvatiniai prekių kilmės sertifikatai, sąskaitos–faktūros, sutartys, važtaraščiai ir kiti dokumentai.⁸⁸

Dažniausi kontrabandos gabenimo būdai, laikomi „kitokiu muitinės kontrolės išvengimu“:

1) įvežamo krovinio muitinės dokumentų (TIR Carnet knygelės ir kt.). numatytų Tarptautinėje krovinių vežimo keliais sutarties (CMR) konvencijoje⁸⁹ klastojimas (dokumentuose nurodomas daug mažesnis įvežamų prekių kiekis, prekės deklaruojamos ne tuo kodu, didele dalimi sumažinama įvežamų prekių vertė, naudojamos tos pačios sąskaitos - faktūros, klastojami kiti pervežimo dokumentai). Pavyzdžiui, kaltinamoji L. Z. laivu „Nyland“ iš Jungtinių Arabų Emiratų per Vokietijos Federacinės Respublikos Hamburgo jūrų uostą į Klaipėdos jūrų uostą jūriniame konteineryje gabendama privalomų pateikti muitinei 481789 Lt vertės 125596 vnt. įvairių namų apyvokos reikmenų krovinį, panaudojo suklastotą dokumentą, kuriame buvo nurodytas neteisingas prekių kiekis. Nurodydama, kad gabenamas 23080 vnt., o ne 125596 vnt. Prekių. Teismas pripažino padarius L. Z. kontrabandos nusikaltimą, panaudojant suklastotus įvežamo krovinio muitinės dokumentus⁹⁰. Taip pat byloje Nr. 1–74–350/2007 kaltinamasis R. P. vairuodamas vilkiką, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną - Panevėžio teritorinės muitinės Saločių kelio postą, gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą: 6.392.400 vnt. cigarečių „Regai“ ir 4.062.800 vnt. cigarečių „Number 1“, bendros

⁸⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 112 - 4970).

⁸⁸ *Cit. op.* 35.

⁸⁹ Tarptautinė krovinių vežimo keliais sutarties konvencija (CMR), Ženeva, 1956. Prieiga per internetą: <http://www.jus.uio.no/lm/un.cmr.road.carriage.contract.convention.1956/doc.html>.

⁹⁰ Klaipėdos apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-50-113/2007.

2033536 litų vertės, muitinei pateikdamas suklastotus krovinio dokumentus: Carnet TIR Nr. YX34737783, CMR važtaraštį Nr. 8L0365638 bei 2002-05-15 InvoiceNr. 000352, išvengė muitinės kontrolės, taip padarydamas kontrabandos nusikaltimą panaudojęs suklastotus dokumentus⁹¹.

2) muitinės pažymų, spaudų, plombų klastojimas;

3) kontrabandinis kroviny s deklaruojamas kaip labdara, skirta vaikų namams, socialiai remtiniems asmenims ir panašiai;

4) melagingai nurodomas prekių svoris, neįrašant į dokumentus antsvorio ir jo nedeklaruojant;

5) prekės iš užsienio valstybės išvežamos remiantis originaliais lydimaiais krovinio dokumentais, o į importuojamą šalį pakliūva jau su suklastotais dokumentais (dažniausiai nurodant kitas prekes);

6) įvežamos specialiai apdorotos medžiagos, kurios vėliau panaudojamos pagal kitą paskirtį, šis būdas dažniausiai taikomas kontrabandinio spirito pervežimui. Esmė - eksportuojamoje šalyje spiritas sumaišomas su priedais, skirtais konditerijos ir parfumerijos gaminiams. Taip jis ir yra deklaruojamas, pervežant per valstybės sieną. Importo šalyje į šį mišinį pilami specialūs reagentai, kurie pašalina papildomus kvapus, o gautas spiritas skiedžiamas ir naudojamas alkoholinių gėrimų („pilstuko“) gamybai ir pardavimui;

7) kontrabanda gali būti dažnai įvežama ekspedicinėms firmoms susitarus su muitinės bei geležinkelio krovinių vežimo darbuotojais. Tokiais atvejais prekės vežamos tranzitu per Lietuvą iš šalies yra neišvežamos, muitinėse suklastotuose važtaraščiuose įrašomos Lietuvoje paliekamos prekės. Pagal tuos važtaraščius užpildoma muitinės tranzito deklaracija, o muitinės duomenų bazėje šios prekės fiksuojamos kaip išvežtos iš Lietuvos. Vagonai plombuojami ekspeditoriaus ir muitinės plombomis. Geležinkelio stotyje, iš kurios išvežamas kroviny s, muitininkams pateikiami Lietuvoje paliekamo krovinio dokumentai. Kitai variant, vagonai važiuoja be prekių, tušti arba tik su tomis prekėmis, kurios iš tikrųjų yra išvežamos pagal tranzito dokumentus, o tų prekių, kurios lieka Lietuvoje, važiuoja tik dokumentai. Traukinių rūšiavimo stotyse SMGS arba CIM⁹² važtaraščiai ir muitinės deklaracijos pakeičiamos. Traukinio lape ir geležinkelio duomenų bazėje atsakingi geležinkelio darbuotojai pakeičia prekės ir galutinės stoties kodus. Apie gabenamą kontrabandą žino jos

⁹¹ Panevėžio apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-74-350/ 2007.

⁹² 1996 m. liepos 23 d. Tarybos direktyva 96/49/EB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su pavojingų krovinių vežimu geležinkeliais, suderinimo. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0018:LT:HTML>>.

organizatoriai, muitinės pareigūnai, stebėję kaip buvo kraunamas kroviny s ir įforminę dvigubas deklaracijas, o taip pat geležinkelio darbuotojas, tarpinėje sąstato formavimo stotyje pakeitęs prekės ir galutinės stoties kodą;

8) taip pat dar vienas kontrabandos įvežimo būdas, tai būtų krovinio vagystės imitacija - nuo vagonų nuplėšiamos plombos ir iškraunamos kontrabandinės prekes. Muitinio patikrinimo metu, nustačius jog krovinio dokumentuose nurodytas prekių kiekis nesutampa su gabenamomis, konstatuojama, jog kroviny s buvo pavogtas prieš šį patikrinant⁹³.

Taip pat kontrabandos objektyvioji pusė gali pasireikšti kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų gabenimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną neturint leidimo. Leidimus gabenti minėtus daiktus išduoda Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos Kultūros ministro 2004-12-31 įsakymu Nr. IV - 444⁹⁴. Leidimas išvežti kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus iš Lietuvos Respublikos (Europos Bendrijos teritorijos) - tai Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu patvirtintas nustatytos formos dokumentas, kuriame nurodomi duomenys apie negražinamai eksportuojama arba laikinai išvežamą kultūros objektų siunta. Kiekvienai kultūros objektų siuntai išvežti iš Lietuvos Respublikos (Europos Bendrijos teritorijos) išduodamas leidimas išvežti kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus iš Lietuvos Respublikos (Europos Bendrijos teritorijos). Minėtų daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną nors ir nepažeidžiant muitinių formalumų, bet neturint leidimo, sudarys kontrabandos nusikaltimo objektyviają pusę.

LR BK kontrabandos straipsnis yra sukonstruotas taip, kad jame veikos nusikalstamumas siejamas su pavojingu veikos padarymu, neatsižvelgiant į tai ar dėl šios padarytos veikos kilo kokių nors pavojingų padarinių⁹⁵. LR BK 199 straipsnyje kontrabandos nusikaltimas yra suformuluotas kaip formalioji nusikaltimo sudėtis. Formalioji nusikaltimo sudėtis reiškia, jog būtent kontrabandos nusikaltimo sudėčiai pasekmės nėra būtinos, jos yra už nusikaltimo sudėties ribų, tai yra įstatymo leidėjas nusikaltimo baigtumą sieja tik su daiktų gabenimu per Lietuvos Respublikos sieną. Šiuo atveju įstatymo leidėjo nedomina tas faktas

⁹³ *Cit. op.* 85, p. 28-29.

⁹⁴ Lietuvos Kultūros ministro įsakymas dėl leidimo išvežti kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus iš Lietuvos Respublikos (Europos bendrijos teritorijos) formos, leidimo išvežto kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus iš Lietuvos Respublikos (Europos bendrijos teritorijos) spausdinimo reikalavimų. Leidimo išvežti kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus iš Lietuvos Respublikos (Europos bendrijos teritorijos) pildymo, įforminimo ir kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo kontrolė pagal leidimus taisyklių patvirtinimo ir pakeitimo (Valstybės žinios, 2005, Nr. 3 – 54).

⁹⁵ Piesliakas, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. *Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės atsiradimo pagrindai*. Vilnius, 2006, p. 267.

ar sukelia pasekmes kontrabanda. Pats neteisėto kontrabandos dalyko gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną faktas jau laikomas baigtu nusikaltimu, o pasekmių atsiradimas ar neatsiradimas gali turėti įtakos konkrečios bausmės dydžiui ⁹⁶.

Kadangi kontrabandos nusikaltimo sudėties padariniai lieka už nusikaltimo ribų, svarbu yra išsiaiškinti tą momentą kada kontrabanda yra laikoma baigtu nusikaltimu. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimu ⁹⁷ - kontrabandos nusikaltimo sudėtis yra formali, todėl nusikaltimas laikomas baigtu nuo privalomų pateikti muitinei daiktų nepateikimo muitinės kontrolei ar jos išvengimo momento:

- Kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami ne per muitinių postus, nusikaltimas yra baigtas nuo tų daiktų pateikimo į Lietuvos Respublikos valstybės pasienio juostos ribas ⁹⁸ momento.
- Kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami į Lietuvos Respublikos teritoriją per muitines, nusikaltimas yra baigtas nuo jų įvežimo į Lietuvos Respublikos teritoriją ir nepateikimo muitinės kontrolei ar kitokio jos išvengimo momento. Kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami iš Lietuvos Respublikos teritorijos per muitines, nusikaltimas yra baigtas nuo nepateikimo jų muitinės kontrolei ar kitokio jos išvengimo momento.
- Kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami per muitinės postus panaudojus suklastotus dokumentus, tai nusikaltimas bus laikomas baigtu, kai šie dokumentai bus pateikti muitinei ar pareigūnui.
- Kai privalomi pateikti muitinei daiktai gabenami iš Lietuvos Respublikos teritorijos per muitines, nusikaltimas yra baigtas nuo nepateikimo jų muitinės kontrolei ar kitokio jos išvengimo momento. Tai yra jei kontrabandos dalykas yra gabenamas per muitinę apsunkinančiose jo aptikimą slėptuvėse - nusikaltimo laikymas baigtu priklauso nuo to kokią deklaravimo formą pasirinko kaltininkas (žodžiu, veiksmu, raštu):
 - a) žodžiu - nuo to momento kai yra žodžiu deklaruojama, jog neturima deklaruojamų prekių;
 - b) veiksmu - kai kaltininkas deklaruoja veiksmu, jog jis neturi deklaruojamų prekių įeidamas ir praeidamas žaliąjį kanalą;

⁹⁶ *Cit. op.* 38, p. 179.

⁹⁷ *Cit. op.* 35.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir apsaugos įstatymas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 42 – 1192).

- c) raštu - nuo pateikimo deklaracijos momento, būtina pažymėti, jog prekės gali būti dar nepergabentos, bet nusikaltimas jau bus pripažintas baigtu.

Iki pareigos gabenamą kontrabandos dalyką pateikti muitinei ar pareigūnui atsiradimo momento, asmuo turi galimybę atsisakyti pabaigti pradėtą nusikaltimą. Savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikaltimą yra ta aplinkybė, kuri pašalina nuskalstamos veikos pavojingumą ir baudžiamumą. Asmuo savo noru pabaigęs nusikaltimą yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės remiantis LR BK 23 straipsniu, jeigu jo faktiškoje padarytoje veikoje nėra kito nusikaltimo sudėties. Savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikaltimą yra tada, kai asmuo savo noru nutraukia pradėtą nusikalstamą veiką, suvokdamas, kad gali ją baigti. Tačiau muitinės pareigūnui pradėjus tikrinimą, ir jo metu asmuo prisipažįsta, kad veža deklaruotinas prekes, tai nebus vertinamas kaip savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikaltimą⁹⁹, bet gali būti pripažįstama kaip lengvinančios aplinkybės. Paimkime pavyzdį iš Šiaulių apygardos teismo išnagrinėtos bylos - kaltininkui privažėjęs pasienio ruožą, jo vairuojamą automobilį sustabdė pareigūnai ir paklausė ar veža kokius nors daiktus. Atsakius, kad nieko neveža, pareigūnai paprašė pastatyti automobilį į šalį ir ruošėsi jį tikrinti. Tuomet jis pats iš automobilio salono ertmės, kurioje buvo automagnetola, ištraukė žalios spalvos dėžutę, o iš bagažinės ištraukė baltos spalvos dėžutę, kurias padavė pareigūnams. Pareigūnams atidarius dėžutes, pamatė, kad jose sudėtos tabletės plastikiniuose maišeliuose (vėliau ekspertai nustatė, kad tai buvo narkotinės medžiagos). Teismas pavėluotą prisipažinimą įvardijo kaip nepavykusį savanorišką atsisakymą padaryti nusikalstamą veiką ir tai pripažino kaip lengvinančią aplinkybę¹⁰⁰. LR BK 23 straipsnio 4 dalyje yra numatyta, kad jei asmuo bandė savo noru atsisakyti pabaigti nusikaltimą, tačiau tai nepavyko padaryti, atsakys pagal kilusią baudžiamąją atsakomybę tačiau teismui liks galimybė švelninti bausmę.

Apžvelgiant kontrabandos objektyviosios pusės požymius galime konstatuoti, jog veika gali būti padaroma aktyviais ir pasyviais veiksmais, tai yra kontrabandos dalyko neteisėtu gabenimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, esančia išorine ES siena. Objektyvieji požymiai pasireiškia kontrabandos dalyko gabenimu per sieną ne per muitinę; per muitinę tačiau nepateikiant daiktų ar kitaip išvengiant tikrinimo, suklastotų dokumentų pateikimu apie gabenamus daiktus, ar neturint leidimo gabenti tam tikrus daiktus.

⁹⁹ *Atsakomybė už kontrabandą: teisės aktai su papildymais ir pakeitimais iki 1997 02 05, komentarai, apibendrinimai*. Vilnius: Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, 1997, p. 118.

¹⁰⁰ Šiaulių apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-21-300/2007.

2.3. Subjektas

Nusikaltimo sudėties privalomas elementas yra subjektas. Analizuojamo nusikaltimo subjektu gali būti ir fizinis ir juridinis asmuo.

Ilgą laiką už kontrabandos nusikaltimo padarymą Lietuvoje buvo baudžiami tik fiziniai asmenys. 2003m. gegužės 1d. isigaliojus naujam LR BK baudžiamojoje teisenoje atsirado juridinio asmens atsakomybės institutas. Pagal dabar galiojantį Baudžiamąjį kodeksą, kontrabandos subjektu gali būti fizinis ir juridinis asmuo.

Nusikalstamos veikos sudėties subjekto požymiai - fizinio asmens amžius, pakaltinamumas ar ribotas pakaltinamumas, arba juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės statusas.

Kiekvieną iš šių subjektų per kontrabandos prizmę panagrinėsiu atskirai.

Fizinis asmuo, kaip kontrabandos nusikaltimo subjektas. Teisės teorijoje nusikaltimo subjektu galima pripažinti tik tokį fizinį asmenį, kuris yra pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas, ir sulaukęs baudžiamojo įstatymo nustatyto amžiaus¹⁰¹.

Kontrabandos subjekto amžius yra numatytas LR BK 13 straipsnyje, pagal šį straipsnį matome, jog asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, kuriam iki nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymo buvo suėję 16 m., o tam tikrais atvejais, kurie paminėti to pačio straipsnio antroje dalyje, asmuo gali būti traukiamas sulaukęs 14 m. Kadangi, kontrabanda nėra išskirta tarp paminėtų nusikaltimų, tai galime priimti išvadą, jog už šį nusikaltimą bus baudžiami asmenys sulaukę 16 m.

Sekantis būtinas nusikaltimo subjektą apibūdinantis požymis yra pakaltinamumas. Pakaltinamumas - „tai fizinio asmens sugebėjimas suvokti savo veiksmų esmę ir juos valdyti, tai yra vienas iš būtinų nusikalstamos veikos subjekto - fizinio asmens - požymių“. Asmuo negali būti patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn ir jam negali būti skiriama bausmė, jeigu jis pavojingą ir baudžiamojo įstatymo veiką padarė būdamas nepakaltinamas. Toks asmuo negali būti pripažintas kontrabandos nusikaltimo subjektu. Tikslinga išsiaiškinti „nepakaltinamumo“ sąvoką. Nepakaltinamumas – „tokia psichinė asmens būseną, kuri uždraustos veikos darymo metu dėl psichikos sutrikimo neleidžia asmeniui suvokti tokios veikos pavojingumo arba valdyti savo veiksmų“¹⁰².

¹⁰¹ *Cit. op.* 38, p. 186.

¹⁰² *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 71.

Kaip ir minėjau anksčiau už kontrabandos nusikaltimo padarymą atsakys ir ribotai pakaltinamas asmuo. Kadangi kontrabanda yra sunkus nusikaltimas, ribotai pakaltinamas asmuo padaręs šį nusikaltimą atsakys pagal baudžiamąjį įstatymą, tačiau bausmę galima bus sušvelninti remiantis 59 straipsnio 1 dalies 11 punktu.

Baudžiamąja teisine prasme asmens pilietybė nedaro įtakos atsakomybei - už nusikalstamą veiką atsakys ir Lietuvos Respublikos pilietis, ir užsienietis, ir asmuo be pilietybės.

Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės įtvirtinimas Lietuvos valstybėje buvo pradėtas taikyti 2003 m. gegužės 1 d. Baudžiamojoje teisėje juridinio asmens sąvoka paprastai aiškintina taip, kaip numatyta civiliniuose įstatymuose¹⁰³. LR CK 2.33 straipsnyje nustatyta, kad juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme. Tačiau, sprendžiant juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės klausimą reikėtų vadovautis ne tik LR CK, bet ir LR BK normomis. LR BK 20 straipsnyje yra reglamentuota juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė, o 5 straipsnio dalyje yra nustatyta, kad „pagal šį kodeksą neatsako valstybė, savivaldybė, valstybės ir savivaldybės institucija ir įstaiga bei tarptautinė viešoji organizacija“. Kitaip tariant, juridinio asmens patraukimo baudžiamojon atsakomybėn atveju yra svarbu nustatyti juridinio asmens statusą. Svarbu paminėti, jog civilinėje teisėje juridiniai asmenys skirstomi į viešuosius ir privačiuosius; valstybė, savivaldybės, valstybės ir savivaldybės institucijos, bei tarptautinė viešoji organizacija priskiriama prie juridinių viešųjų asmenų. Tačiau atsižvelgiant į LR BK 20 straipsnio 5 dalį minėti subjektai neatsakys už kontrabandos nusikaltimą pagal šį kodeksą, atsakys likusieji privatūs juridiniai asmenys, kurių tikslas pagal LR CK 2.34 straipsnio 3 dalį yra tenkinti privačius interesus¹⁰⁴. Tačiau tai nereiškia, kad baudžiamojon atsakomybėn nebus traukiami fiziniai asmenys. Remiantis LR BK 20 straipsnio 4 dalį fizinis asmuo taip pats atsakys už veiką, kurią padarė juridinio asmens vardu, organizavo ar kurstė, neatsižvelgiant į tai, jog ir juridinis asmuo bus patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Šiais atvejais fiziniai ir juridiniai asmenys bus traukiami baudžiamojon atsakomybėn atskirai, tačiau kiekvienu atveju yra svarbu nurodyti kokį vaidmenį atliko fizinis asmuo¹⁰⁵.

Juridinio asmens atsakomybė baudžiamojoje teorijoje yra perkeltinė, kadangi

¹⁰³ *Cit. op.* 85, p. 17.

¹⁰⁴ Piesliakas, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. *Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės atsiradimo pagrindai*. Vilnius, 2006, p. 312.

¹⁰⁵ *Cit. op.* 101, p. 92.

juridinis asmuo tik tada bus laikomas padariusiu nusikalstamą veiką, jei ją padarė fizinis asmuo, veikdamas jo naudai ir interesais. Todėl visų pirma reikia nustatyti kontrabandos nusikaltimą padariusį fizinį asmenį, o tik po to traukti baudžiamojon atsakomybėn juridinį asmenį.

Juridinis asmuo gali būtų traukiamas baudžiamojon atsakomybėn jeigu yra nustatomas ryšys tarp juridinio asmens ir fizinio asmens padarytos veikos. Tai pasireiškia:

- a) fizinis asmuo padaro nusikalstamą veiką juridinio asmens naudai ar jo interesais;
- b) fizinis asmuo padarydamas nusikalstamą veiką ėjo vadovaujančias pareigas juridiniame asmenyje ir turėjo teisę kontroliuoti juridinio asmens veiką, priimti juridinio asmens vardu sprendimus ar atstovauti jam;
- c) juridinio asmens naudai nusikalstamas veikas padarė juridinio asmens darbuotojas ar įgaliotas atstovas dėl fizinio asmens einančio vadovaujančias pareigas ir veikiančiu juridinio asmens vardu nepakankamos priežiūros ar kontrolės.

Apibendrinant, kontrabandos nusikaltimo subjektas tai yra 16 metų sulaukęs pakaltinamas ar ribotai pakaltinamas fizinis asmuo, kuris gabena kontrabandos dalyką per Lietuvos Respublikos sieną, esančią ES išorine siena. Taip pat nagrinėjamo nusikaltimo subjektu yra laikomas ir juridinis asmuo, kuris atitinka LR CK ir LR BK keliamus reikalavimus.

2.4. Subjektyvioji pusė

Norint nustatyti ar buvo padaryta nusikalstama veika, be objektyviųjų nusikalstamos veikos sudėties požymių, būtina nustatyti ir subjektyviosios veikos požymius. Subjektą jau aptariau anksčiau, dabar panagrinėsiu subjektyviąją kontrabandos sudėties pusę.

Subjektyvioji pusė apima vidinę nusikaltimo pusę, tai pagrindas patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn. Ją apibūdina šie požymiai - kaltė, nusikaltimo padarymo motyvas ir tikslas. Šių požymių visuma baudžiamąja teisine reikšme atskleidžia asmens viduje vykstančius psichinius procesus darant pavojingą veiką¹⁰⁶. Atsižvelgiant į visus kontrabandos sudėtį klasifikuojančius požymius, kaltė yra išskiriama kaip pagrindinis subjektyviosios pusės požymis. Tai yra būtinas kiekvienos nusikalstamos veikos sudėties požymis, kaltė turi būti įrodinėjama kiekvienoje baudžiamojoje byloje.

¹⁰⁶ *Cit.op.* 38, p. 201.

Lietuvos baudžiamojoje teisėje neįmanoma baudžiamoji atsakomybė už padarytą veiką nesant įstatymo numatytai subjektyviajai pusei, tai yra už veiką padarytą be kaltės¹⁰⁷. Tai yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnyje „asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu“.

LR BK 14 straipsnis numato kaltės formas „asmuo pripažįstamas kaltu padaręs nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, jeigu jis šią veiką padarė tyčia ar dėl neatsargumo“. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarime yra pasakyta, jog kontrabandos nusikaltimas gali būti padaromas tik tiesiogine tyčia, o motyvai ir tikslai nėra būtini šio nusikaltimo subjektyviosios pusės požymiai ir neturi reikšmės veikos kvalifikavimui¹⁰⁸.

Baudžiamosios teisės teorijoje tyčia yra laikoma tokia kaltės forma, kuomet asmuo suvokia savo pavojingumą, numato šios veikos pavojingas pasekmes ir šių pasekmių siekia arba sąmoninga leidžia joms kilti¹⁰⁹. LR BK 15 straipsnyje yra nurodytos dvių tyčių rūšių - tiesioginės ir netiesioginės - sąvokos. Nusikaltimas yra laikomas padarytu tiesiogine tyčia, jeigu: a) jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį ir norėjo taip veikti; b) jį darydamas asmuo suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti LR BK numatyti padariniai, ir jų norėjo. Tai reiškia, remiantis LR BK 15 straipsniu kontrabandos nusikaltimo subjektyvieji požymiai yra šie:

- a) kaltininkas supranta, kad per valstybės sieną gabena privalomus deklaruoti daiktus, juos slepia nepateikdamas muitinės kontrolei, ar kitaip vengdamas šios kontrolės ir nori taip veikti¹¹⁰. Pavyzdžiui, Panevėžio apygardos teisme nagrinėtoje byloje, buvo įrodyta, kad R. P. žinojo, kad per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabeno didesnės nei 250 MGL vertės privalomus pateikti muitinei daiktus ir muitinės kontrolės išvengė pasinaudodamas suklastotais dokumentais, todėl jo veika atitinka nusikaltimo, numatyto LR BK 199 str. 1 d. sudėtį. Bylos aplinkybės yra pakankamai aiškios, R. P. kaltė padarius šį nusikaltimą jokių abejonių nekelti¹¹¹;
- b) kaltinimas kontrabanda visada turi suponuoti išvadą, kad gabentojas sąmoningai nepateikė daiktų kontrolei, žinodamas apie pareigą pateikti, ar kitaip sąmoningai

¹⁰⁷ *Cit. op. 108*, p. 323.

¹⁰⁸ *Cit. op. 35*.

¹⁰⁹ *Cit. op. 38*, p. 205.

¹¹⁰ *Cit. op. 39*, p. 35.

¹¹¹ Panevėžio apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-74-350/2007.

vengė kontrolės. Tai svarbi nuostata, nes pavyzdžiui komerciniuose pervežimuose, prekių gabentojas ar vairuotojas ir deklaracijų ir kitų dokumentų pildytojas – tai skirtingi asmenys. Vairuotojas gali nieko nežinoti apie gabenamų prekių melagingą deklaravimą, apie suklastotus dokumentus ir pan. Todėl, jei neįrodysime tyčios asmenys nebus traukiami baudžiamojon atsakomybėn. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamojoje byloje Nr. 2K - 591/ 2007 kasatorius neneigė, kad jis žinojo, jog turimą sumą, išvykstant iš Lietuvos, reikėjo deklaruoti. Byloje taip pat nustatyta, kad nuteistasis į pareigūnus, kurie patvirtino, jog įvykio metu buvo savo darbo vietoje, nesikreipė dėl pinigų deklaravimo. A. S., nedeklaravęs gabentų 25 050 eurų, praėjo muitinės postą ir pats, niekieno neverčiamas, pateikė pasą pasienio kontrolės pareigūnui, kuris jame padarė žymą apie sienos kirtimą. Pasieniečiui jis net neužsiminė apie pinigų deklaravimą. Kolegija laiko, kad byloje nustatytos aplinkybės patvirtina, jog nuteistojo A. S. veiksmai, nepateikiant deklaruoti 25 050 eurų muitinės kontrolei, buvo tyčiniai. Jis suvokė, kad neteisėtai per valstybės sieną gabeno privalomą pateikti muitinės kontrolei pinigų sumą, tačiau sąmoningai, tikslingai jų nepateikė, ir norėjo taip elgtis¹¹².

Kontrabanda yra formalia sudėtimi apibrėžtas nusikaltimas, o tokiu atveju tiesioginiai tyčiai yra būdingi šie požymiai - pavojingos nusikalstamos veikos pobūdžio nusikaltimas ir norėjimas veikti¹¹³.

Dažniausiai nusikaltimo subjektas veikia iš anksto apgalvotos rūšies tyčia, planuoja savo būsimus veiksmus, apgalvoja būsimą elgesį, kruopščiai palnuoja kiekvieną žingsnį¹¹⁴. O tai reiškia iš anksto apgalvotą tyčią. Iš anksto apgalvota tyčia, tai yra tokia tyčios rūšis, kuri atskleidžia psichinį kaltininko santykį su veika kaip trunkantį daugiau laiko, kuris skiriamas apgalvoti nusikalstamos veikos aplinkybes, veikimo būdą ir siekiamus padarinius. Tokia tyčia veikdamas asmuo paprastai laikomas pavojingesniu¹¹⁵.

Nors motyvai ir tikslai nėra būtinieji kontrabandos nusikaltimo subjektyviosios pusės požymiai, tačiau atsižvelgiant į LR BK 54 straipsnio 1 dalį jie gali turėti reikšmę skiriant bausmę kontrabandos padarymo atveju. Nusikaltimo padarymo motyvas, tai suvoktos vidinės paskatos, kurios nulemia asmens pasiryžimą padaryti nusikaltimą¹¹⁶. O pagal LR BK 60

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K- 591/ 2007.

¹¹³ *Cit. op.* 101, p. 105.

¹¹⁴ Gorbatkov, A. *Kontrabandos kriminalistinė charakteristika*. Vilnius: Teisė, 2001, Nr. 39, p. 20.

¹¹⁵ *Cit. op.* 101, p. 154.

¹¹⁶ *Cit. op.* 38, p. 215.

straipsnį motyvai padaryti dėl savanaudiškų paskatų gali būti teismo pripažinti kaip kaltininko atsakomybę sunkinčia aplinkybe. Savanaudiškomis paskatomis paprastai laikoma asmens siekimas gauti bet kokios turtinės naudos arba išvengti materialių išlaidų. Ši aplinkybė neigiamai charakterizuoja kaltininko asmenybę, paskatos parodo, jog asmuo yra pasirengęs darydamas nusikalstamą veiką panaudoti, bet kokius būdus, kad pasiektų savo egoistiško tikslo ir dėl to yra laikomas pavojinga asmenybe, o šie motyvai traktuojami kaip baudžiamąją atsakomybę sunkinančios aplinkybės.

Galime preziumuoti, jog kontrabandos nusikaltimas visada bus padaromas tik tiesiogine tyčia. Tai reiškia, kad asmuo darantis kontrabandos nusikaltimą suvokia, kad jis neteisėtai per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabena daiktus, nepateikia jų muitinės kontrolei ar kitaip įvairiais būdais stengiasi muitinės patikrinimo išvengti, visa tai sąmoningai supranta ir nori tai daryti.

3. Kontrabandos kvalifikuota sudėtis

LR BK 199 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinti kvalifikuotos kontrabandos nusikaltimo sudėties požymiai, kurie neįeina į pagrindinę kontrabandos nusikaltimo sudėtį. Šie požymiai pasireiškia šaunamųjų ginklų, sprogmenų, radioaktyviųjų medžiagų ar kitų strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) gabenimu per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, nepateikiant jų muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengiant, arba neturint leidimo jas gabenti.

Kvalifikuota nusikaltimo sudėtis yra speciali pagrindinės sudėties atžvilgiu, todėl specialaus dalyko gabenimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną atveju bus taikytina kvalifikuota sudėtis.

Kontrabandos kvalifikuota sudėtis lyginant su pagrindine sudėtimi, turi tuos pačius pagrindinius ir papildomus objektus, tačiau išsiskiria fakultatyviniais objektais, tai yra - šia kvalifikuota nusikaltimo sudėtimi žala ar jos keliamą grėsmę iškyla žmonių sveikatai, jų gyvybei, visuomenės saugumui. Visi šie požymiai didina kontrabandos pavojingumą.

Kontrabandos kvalifikuotoje sudėtyje yra nurodomos alternatyvios kontrabandos dalyko rūšys, tikslinga būtų kiekvieną ją atskirai panagrinėti remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais ar kitais papildomais aktais, kuriuose yra pateikiamas apibrėžimas kiekvienam iš nagrinėjamų dalykų. Šių dalykų priklausomumo nustatymas konkrečiai kategorijai pagal LR BK 208 str. yra nustatomas skiriant ekspertizę arba pavedant specialistui.

Remiantis 2002 m. sausio 15 d. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymu, šaunamasis ginklas - tai įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas kaip ginklas, iš kurio sprogimo, dujų ar oro slėgio ar kokia nors kita varomąja jėga gali būti paleistas sviedinys (kulka, šratas, strėlė ar kt.), taip pat kenksmingos ar dirginančios medžiagos, skirti mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per nuotolį paveikti. Pagal šį įstatymą šaunamuoju ginklu taip pat laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys.

Šaudmenimis įvardijama daiktų ir medžiagų visumą, skirtą šūviui iš šaunamojo ginklo atlikti¹¹⁷.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 13 – 467).

Sprogmenis ir sprogstamąsias medžiagas įvardina Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas. Sprogmuo - tai įtaisas, specialiai pagamintas sprogimui tam tikromis sąlygomis sukelti, o sprogstamąja medžiaga apibrėžiama kaip cheminis junginys ar mišinys, kuris veikiamas smūgio, kibirkšties, liepsnos, trinties ar kito išorinio impulso geba sprogti¹¹⁸.

Radioaktyviųjų medžiagų sąvoka yra apibrėžiama remiantis Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymu. Radioaktyvioji medžiaga - tai kiekviena medžiaga, kurioje yra vienas arba daugiau radionuklidų ir kurių savitasis aktyvumas viršija nustatytą dydį¹¹⁹.

Pagal Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymą - strateginės prekės, tai dvejojo naudojimo prekės ir technologijos ir (ar) karinė įranga, taip pat paslaugos, susijusios su šiomis prekėmis¹²⁰. Kauno apygardos teisme buvo nagrinėjama byla, kurios kontrabandos specialiuoju dalyku „strategine preke“ buvo pripažinta laboratorinė įranga psichotropinių medžiagų gamybai¹²¹.

Nuodingąsias medžiagas apibrėžia Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymas. Nuodingosios medžiagos - tai labai toksiškos, toksiškos, kancerogeninės, mutageninės, toksiškos reprodukcijai cheminės medžiagos ir (ar) preparatai¹²².

Deja, nei vienas Lietuvos Respublikos galiojantis įstatymas nepateikia apibrėžimo ką galėtumėm laikyti „stipriai veikiančiomis medžiagomis“. J. Misiūno nuomone - stipriai veikiančios medžiagos, tai tokios medžiagos, kurios panaudotos atitinkamais kiekiais ar neleistinu būdu, gali padaryti žalą žmogaus sveikatai. Tai yra migdomieji, nuskausminamieji ir kiti vaistai (analginas, kofeinas, versonalis, liuminalis ir kt.). Stipriai veikiančiomis medžiagomis autorius taip pat siūlo vadinti užtaisytus dujinius pistoletus ir dujinius balionėlius¹²³. Autorės nuomone yra svarbu įtraukti „stipriai veikiančių medžiagų“ kategoriją į teisės aktą, antraip šio dalyko pavadinimas netenka reikšmės, nes „baudžiamosios teisės

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 2003, Nr. 17 – 701).

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas (Valstybės žinios, 1999, Nr. 11 – 239).

¹²⁰ Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 1995, Nr. 61 – 1533).

¹²¹ Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-161-397/2006.

¹²² Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 2001, Nr. 64 – 2330).

¹²³ Misiūnas, J. Baudžiamųjų įstatymų komentarai. *Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda*. Vilnius: Teisės problemos, Nr. 2, 1997, p. 55-56.

teorijoje medžiagų požymių turinį lemia ne savaiminės medžiagų savybės, bet tai, kad jos tam tikrais teisės aktais yra priskirtos vienokiai ar kitokiai medžiagų kategorijai“¹²⁴.

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąvokų apibrėžimai įtvirtinti Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatyme. Tai į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintus kontroliuojamųjų medžiagų sąrašus įrašytos gamtinės ar sintetinės medžiagos, kurios dėl kenksmingo poveikio ar piktnaudžiavimo jomis sukelia sunkų žmogaus sveikatos sutrikimą, pasireiškiantį asmens psichine ir fizine priklausomybe nuo jų, ar pavojų žmogaus sveikatai¹²⁵. Taip pat yra išleistas ir patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas dėl narkotinių ir psichotropinių sąrašo, kuriame išvardintos visos medžiagos, kurios yra draudžiamos arba leidžiamos vartoti medicinos tikslais¹²⁶.

Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymas apibrėžia narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų sąvokas. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai), tai cheminės medžiagos, šių medžiagų druskos, mišiniai ir natūralūs produktai, kurių sudėtyje yra tokių pirmtakų, dažnai naudojami neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai ir dėl to kontroliuojami pagal Jungtinių Tautų 1998 metų konvenciją „Dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta“, ir įrašyti į Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintą pirmtakų (prekursorių) sąrašą¹²⁷.

Būtina atkreipti dėmesį į kvalifikuotos kontrabandos objektyviąją pusę, kai nusikaltimas padaromas nepažeidžiant muitinės kontrolės taisyklių. Kaip ir pagrindinėje kontrabandos nusikaltimo sudėtyje, šios dalies dispozicijoje yra įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė ir už kontrabandos padarymą nepažeidžiant muitinių formalumų. Tai reiškia, kad minėtų specialiųjų dalykų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną neturint leidimo užtrauks baudžiamąją atsakomybę.

¹²⁴ Abramavičius, A.; Bieliūnas, E.; Drakšienė, A.; Nocius, J.; Pavilionis, V.; Stasiulis, D.; Prapiestis, J.; Švedas, G.; sudarytojas Pavilionis, V. *Baudžiamoji teisė: specialioji dalis*. 2-asis papild. leid. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 178.

¹²⁵ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 1998, Nr. 8 – 161).

¹²⁶ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas “Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 6 d. įsakymo Nr. 5 ”Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo” papildymo“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 54 – 1842).

¹²⁷ Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 1999, Nr. 55 – 1764).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarime Nr. 43 yra išaiškinta, jog „Daiktų, nurodytų BK 199 straipsnio 2 dalies dispozicijoje, gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną neturint leidimo sudaro šio nusikaltimo sudėtį ir tada, kai nėra daiktų nepateikimo muitinės kontrolei ar kitokio šios kontrolės išvengimo požymių.“¹²⁸. Tačiau praktikoje pasitaiko tokių atvejų, kuomet narkotinių ir psichotropinių medžiagų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną neturint specialaus leidimo neužtrauks baudžiamosios atsakomybės. Pavyzdys paimtas iš išnagrinėtos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarties¹²⁹. J. P. Rusijos Federacijos Kaliningrado srityje teisėtai įgijo vaistus (kurie dėl savo savybių įtraukti į Sveikatos apsaugos ministro įsakymu¹³⁰ patvirtintą II ir III sąrašą¹³¹), kurie skirti sveikatos priežiūros tikslams asmeniniam vartojimui, gabeno juos per Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir buvo sulaikytas pasienio pareigūnų. Pirmos instancijos teismas pripažino asmenį kaltu, padariusį nusikaltimą pagal 199 str. 2 d. Prokuroras kasaciniu skundu prašė panaikinti nuosprendį, nesant R.P. inkriminuojamo nusikaltimo numatyto 199 str. 2 d. kaltės. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija konstatavo, jog pagal Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 20 straipsnį keleiviai, vykstantys per Lietuvos valstybės sieną, sveikatos priežiūros tikslams asmeniniam vartojimui kartu su jiems paskirtų vaistų receptų kopijomis gali turėti į III sąrašą įtrauktų medžiagų – ne daugiau kaip 30 dienų gydymo kursui. J. P. gabentas per valstybės sieną numatytų medžiagų kiekis neviršijo Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 20 straipsnyje nustatyto kiekio, todėl J. P. veiksmuose nėra nusikalstamos veikos, numatytos BK 199 straipsnio 2 dalyje, objektyviosios pusės požymio. Teisėjų kolegija nutarė panaikinti pirmos instancijos teismo nuosprendį, kuriuo J.P. nuteistas pagal 199 str. 2 d. ir baudžiamąją bylą J.P. nutraukti.

Apibendrinant šį sąrašą galime suponuoti išvadą, jog kontrabandos specialiuoju dalyku yra tie daiktai, kurie išimti iš civilinės apyvartos ar tie daiktai, kurių civilinė apyvarta yra ribota. Taip pat tie daiktai, kurie kelia padidintą pavojų visuomenės saugumui, aplinkinių žmonių sveikatai ir gyvybei. Šis kontrabandos specialiųjų dalykų sąrašas yra baigtinis. Taip pat būtina pabrėžti, kad skirtingai nuo kontrabandos pagrindinės sudėties dalyko, specialiųjų dalykų gabenimas visada užtrauks baudžiamąją atsakomybę nepriklausomai nuo jų vertės.

¹²⁸ *Cit.op.* 35.

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K- 108/ 2006.

¹³⁰ *Cit. op.* 126.

¹³¹ Psichotropinės medžiagos, leidžiamos vartoti medicinos tikslams.

4. Kontrabandos ir kitų nusikalstamų veikų sudėčių sutaptys

Praktikoje pasitaiko nemažai atvejų kaip asmuo gabenantis kontrabandos dalyką per Lietuvos Respublikos valstybės sieną padaro ir kitų baudžiamųjų nusikaltimų. Todėl dažnai teismai nagrinėdami bylas susiduria su kontrabandos ir kitų veikų sutapties kvalifikavimo problematika. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimu Nr. 43 buvo išaiškinta, jog kontrabandos ir kitų nusikalstamų veikų padarymas turi būti kvalifikuojamas pagal padarytų nusikalstamų veikų sutaptį, jeigu tos nusikalstamos veikos nebuvo būtinasis kontrabandos sudėties ar ją kvalifikuojantis požymis¹³².

Norint teisingai kvalifikuoti nusikalstamas veikas yra būtina išnagrinėti kontrabandos nusikaltimo sudėties požymius, kurie turi panašumų su kitų nusikaltimų požymiais. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimu bus aptartos neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamomis medžiagomis; neteisėtas valstybės sienos perėjimo, netikrų ar vertybinių popierių pagaminimo, laikymo ar realizavimo ir kitų veikų sudėčių elementų sutaptys. Visų šių paminėtų nusikalstamų veikų tam tikri požymiai visiškai sutampa su nagrinėjamo kontrabandos nusikaltimo sudėties požymiais. Todėl yra labai svarbu nustatyti požymius, kurie leidžia kvalifikuoti dviejų nusikaltimų sutaptį. Be abejo, gali būti padarytas nusikaltimas, kuris nebūtinai turės tuos pačius nusikaltimo požymius, pavyzdžiui, vienas iš dažniausių su kontrabandos nusikaltimu sudarantis sutaptį nusikaltimas - dokumento ar muitinės deklaracijos suklastojimas.

Kaip sutaptis turi būti kvalifikuojamas neteisėtas privalomų pateikti muitiniam patikrinimui daiktų gabenimas, taip pat šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų ar kitų strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) gabenimas be leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, susijęs su neteisėtu Lietuvos Respublikos valstybės sienos perėjimu. Kadangi neteisėtas valstybės sienos perėjimas nėra būtinasis kontrabandos nusikaltimo sudėties požymis tai kaltininkui kils atsakomybė pagal 199 straipsnį 1 arba 2 dalį ir 291 straipsnio 1 dalį. Nors kontrabandos gabenimo atveju tikslas yra daiktų pergabenimas ir neteisėtas sienos kirtimas tik priemonė šiam tikslui pasiekti, o 291 straipsnio tikslas yra pereiti neteisėtai Lietuvos Respublikos valstybės sieną, kai tai negalima

¹³² *Cit.op.* 35.

padaryti teisėtu būdu, tačiau šiems nusikaltimams padaryti yra naudojamos vienodos priemonės tikslui pasiekti, tai yra neteisėtu sienos perėjimu kontrabanda gabenama ne per muitinės postus ir šiuo atveju, kai nusikaltimai yra susiję visada kvalifikuosime aptartų nusikaltimų sutaptį. Pavyzdžiui, kaltinamieji gabendami privalomus pateikti muitinei daiktus – 16 000 pakelių cigarečių, bendros 40 037 litų vertės, nepateikė jų muitinės kontrolei neteisėtai apeidami pasienio kontrolės punktą ir nenustatytoje kirtimui valstybės sienos vietoje perėjo Lietuvos Respublikos valstybės sieną iš Rusijos Federacijos Kaliningrado srities į Lietuvos Respubliką. Tokiais veiksmais jie įvykdė kontrabandą ir neteisėtai perėjo valstybės sieną¹³³.

Taip pat šiame nutarime nurodyta, jog šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtas gaminimas, įgijimas, laikymas, nešiojimas, gabenimas ir jų neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną (kontrabanda) yra kvalifikuojamas pagal BK 199 straipsnio 2 dalį ir atitinkamai pagal BK 253 - neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, ir sprogstamosiomis medžiagomis; 256 - neteisėtas disponavimas branduolinėmis ar radioaktyviomis medžiagomis arba kitais jonizuojančios spinduliuotės šaltiniais; 259 - neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis be tikslo jas platinti; 260 - neteisėtas disponavimas narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis turint tikslą jas platinti arba neteisėtas disponavimas labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu¹³⁴; 266 - neteisėtas disponavimas pirmos kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakas (prekursoriais); 267 - neteisėtas disponavimas stipriai veikiančiomis ar nuodingomis medžiagomis, straipsnius. Minėtų nusikaltimų ir kontrabandos objektas, kuris yra visuomenės saugumas, dalykas - išvardinti daiktai; subjektas (fizinis asmuo) ir net subjektyvioji pusė sutampa, taigi minėtu atveju nusikaltimų kvalifikavimui reikšmę turės nusikaltimo padarymo vieta - valstybės siena. Jei bus neįrodyta jog asmuo gabeno šiuos dalykus ar ruošėsi gabenti per Lietuvos valstybės sieną, tuomet nusikalstama veika bus kvalifikuojama tik pagal vieną iš prieš tai minėtų straipsnių.

Taip pat būtina paminėti, jog kontrabandos kvalifikavimo problemų atsiranda ir tada, kai kontrabandą padaro asmenys, susivieniję į nusikalstamą susivienijimą. Nusikalstamo

¹³³ Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-124-383/ 2006.

¹³⁴ Panevėžio apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-90-511/ 2007.

susivienijimo sąvoka yra apibrėžta LR BK 25 straipsnyje 4 dalyje „nusikalstamas susivienijimas yra tada, kai bendrai nusikalstamai veikai - vienam ar keliems sunkiems ar labai sunkiems nusikaltimams daryti - susivienija trys ar daugiau asmenų, kuriuos sieja pastovūs tarpusavio ryšiai bei vaidmenų ar užduočių pasiskirstymas“, o 249 straipsnio 1 dalyje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė asmeniui, kuris dalyvavo nusikalstamo susivienijimo veikoje. Priklausomai nuo kontrabandos dalyko diferencijavimo atvejų, asmenys sukurdami nusikalstamą susivienijimą ir dalyvaudami darant kontrabandą - atsakys pagal šiuos baudžiamojo kodekso straipsnius 199 straipsnio 1 ar 2 dalį ir 249 straipsnio 1, 2, ar 3 dalį ir jų veika bus kvalifikuojama kaip nusikaltimų sutaptis.

Kaip sutaptis (kontrabandos ir atitinkamo nusikaltimo valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams) bus kvalifikuojama ir muitinės, pasienio policijos ir kitų tarnybų darbuotojų pagal susitarimą su kontrabandą darančiais asmenimis praleidžiančiais kontrabandos dalyką per muitinę ar valstybės sieną veika.

Kvalifikuojant nusikaltimų sutaptį darant kontrabandą gali būti padarytas nusikaltimas, kuris nebūtinai turės tuos pačius nusikaltimo požymius. Pavyzdžiui, asmuo suklastojęs muitinės deklaraciją ar kitą dokumentą ir pateikęs juos muitiniam tikrinimui, atsako pagal BK 199 straipsnio 1 ar 2 dalį ir BK 300 straipsnio 1 ar 2 dalį. Asmuo, žinomai suklastojęs muitinės deklaraciją ar kitą dokumentą, reikalingą kontrabandai padaryti, jei muitiniam tikrinimui ją pateikė kitas asmuo, atsako kaip kontrabandos bendrininkas, ir jo veika kvalifikuojama pagal BK 24 straipsnio atitinkamą dalį, BK 199 straipsnio 1 ar 2 dalį ir BK 300 straipsnio 1 ar 2 dalį. Tačiau jei asmuo pateikia suklastotą muitinės deklaraciją ar kitus suklastotus dokumentus apie gabenamus daiktus muitiniam tikrinimui ir apie suklastojimą nežinojo, bus kvalifikuojama tik kaip kontrabandos nusikaltimas. Pavyzdžiui, baudžiamojoje byloje Nr. 2K - 465/2007 kaltinamajam buvo nustatyta baudžiamoji atsakomybė už kontrabandos atlikimą, bendrininkavimą ir dokumento suklastojimą¹³⁵.

Iš anksto nepažadėtas žinomai kontrabandos būdu gauto turto įgijimas, naudojimas ir realizavimas kvalifikuojamas pagal BK 189 straipsnį. Jeigu šie veiksmai buvo pažadėti iki kontrabandos nusikaltimo padarymo, veika kvalifikuojama pagal BK 24 straipsnio 6 dalį ir BK 199 straipsnio 1 ar 2 dalį.

Namų gamybos stipriųjų alkoholinių gėrimų per Lietuvos Respublikos valstybės sieną kontrabandos būdu gabenimas taip pat kvalifikuojamas pagal straipsnių sutaptį, o tai būtų

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-465/2007.

199 straipsnis ir 201 straipsnis, numatantis baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų, nedenatūruoto, denatūruoto ar techninio etilo alkoholio, jų skiedinių (mišinių) ir aparatų jiems gaminti gaminimas, laikymas, gabenimas ir realizavimas.

Siekiant teisingai kvalifikuoti nusikaltimą reikia žinoti, jog jei nusikalstama veika yra kontrabandos būtinasis ar kvalifikuojantis kontrabandą požymis, tai veika bus kvalifikuojama tik kaip kontrabandos nusikaltimas. Bet jei tas požymis nėra būtinasis, tuomet veika bus kvalifikuojama pagal nusikaltimų sutaptį, šiuo atveju asmuo bus padaręs kontrabandos ir kitą nusikaltimą.

5. Kontrabandos ir kitų panašių nusikalstamų veikų sudėčių atribojimas

Tikslinga būtų panagrinėti ir to pačio skyriaus, kuris reglamentuoja atsakomybę už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus ekonomikai ir verslo tvarkai, nusikalstamų veikų panašumą į kontrabandos nusikaltimą. Autorės nuomone panašiausi būtų - 199¹ pavadintas "Muitinės apgaulė" ir 200 straipsnis „Neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas iš Lietuvos Respublikos“.

Įvedus BK 199¹ str., pakoreguota veikos sudėties objektyvioji pusė, tai padeda vertinti panašias nusikalstamas veikas, padarytas kertant valstybių - Europos sąjungininkių ir valstybių, nepriklausančių Sąjungai, ir Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Baudžiamąją atsakomybę už kontrabandą ir muitinės apgaulę šiuo metu numato du skirtingi LR BK straipsniai – 199 ir 199¹ str.

2005m. birželio mėnesį Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas buvo papildytas nauju straipsniu - 199¹ str. – muitinės apgaulė. Įstatymo leidėjas įtvirtino nuostatą, jog tas, kas iš ES valstybės narės į Lietuvos Respubliką įvežė privalomai pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, ir jų nepateikė Lietuvos Respublikos ar kitos ES valstybės narės muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė, padarė nusikaltimą. Šis papildymas siejosi su Lietuvos Respublikos valstybės įstojimu į ES.

Įtvirtinus LR BK muitinės apgaulės nusikaltimą, buvo pakoreguota kontrabandos objektyviosios pusės požymiai, kurie išskyrė vieną nusikalstamą veiką į du savarankiškus nusikaltimus.

Kontrabandos nusikaltimo padarymu atveju atsakomybė už šį nusikaltimą kils tada, kai privalomi pateikti muitiniam patikrinimui daiktai bus gabenami iš valstybės esančios už ES išorinės sienos, dar kitaip vadinamų trečiųjų valstybių. Atsakomybė už muitinės apgaulės nusikaltimą kils tik tada, kai prekės privalomos pateikti muitinės kontrolei bus įvežamos iš ES valstybės narės.

Įstatymų leidėjas sukonstravo muitinės apgaulės nusikaltimų sudėtį remiantis kontrabandos nusikaltimo sudėtim, dėl to galima rasti daug panašumų tarp nusikalstamų veikų požymių. Sutampa subjektas, subjektyvioji pusė, objektas. Sutampa dalyko vertė, bet pažymėtina, kad muitinės apgaulės sudėtyje nėra išskirtas specialusis dalykas. Pagrindinis kriterijus, kuris leidžia mums atskirti vieną nusikaltimą nuo kito – objektyviosios nusikaltimų pusės požymiai. Muitinės apgaulės nusikaltimui kvalifikuoti yra reikalinga informacija iš kur įvežami privalomi pateikti muitinei daiktai. Nors šių nusikaltimų pagrindinės sudėties požymiai yra beveik tapatūs, vis dėlto lieka neaiškumų nagrinėjant muitinės apgaulės nusikaltimo sudėtį, pavyzdžiui, kaip bus kvalifikuotas nusikaltimas kaip daiktai bus išvežami iš Lietuvos Respublikos valstybės (objektyvioji pusė reglamentuoja tik „įvežimą iš ES valstybės narės į Lietuvos valstybę“) į ES valstybę narę. Taip pat neaiškumai iškyla ir privalomų daiktų pateikti muitinės kontrolei, gabenimas ne per muitinės įstaigas-kontrabandos nusikaltimo objektyvioji pusė šiuo atveju sukonstruota tobuliau, kadangi įstatymų leidėjas daiktų gabenimą įrėmino „per Lietuvos Respublikos valstybės sieną“ ribose. Taip pat atviras klausimas lieka ir kilnojamųjų vertybių ir antikvarinių daiktų gabenimo, per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, neturint leidimo muitinės apgaulės atveju.

Antras panašus savo sudėtimi į kontrabandos nusikaltimą yra neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas iš Lietuvos Respublikos. Šis nusikaltimas įtvirtintas LR BK 200 straipsnyje. Autorė minėjo, analizuodama kontrabandos šaltinių raida, jog ši nusikalstama veika 1998 m. priklausė kontrabandos sudėčiai, bet vėliau buvo atskirta ir sudarė savarankišką nusikaltimo sudėtį.

Skirtingai nei kontrabandos nusikaltimo padarymo atveju, šiuo atveju prekių gabenimo tvarka nėra slepiamos nuo muitinės kontrolės, bet pažeidžiama jų gabenimo iš LR tvarka. 200 straipsnyje reglamentuota baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą nukrypimą nuo muitinės nustatyto maršruto gabenant prekes tranzitui ar jas eksportuojant iš Lietuvos Respublikos. Analogiškai kontrabandos nusikaltimui, atsakomybė už neteisėtų prekių ar produkcijos neišvežimą kyla už neveikimą, tai yra už prekių neišvežimą per Lietuvos Respublikos

valstybės sieną. Objektivosios pusės padarymo priemonės yra skirtingos, tačiau galutinis tikslas ir rezultatas yra tas pats - mokesčių išvengimas. Šiuo nusikaltimu pažeidžiama tranzitinių bei eksportuojamų prekių gabenimo tvarka. Pažeidžiant šią tvarką paprastai siekiama nemokėti maito, todėl žala daroma ir LR finansų sistemai - fakultatyvinis objektas. Galime preziumuoti, jog šių abiejų nusikaltimų objektai yra praktiškai tapatūs, taip pat vienodi nusikaltimų dalykai, nors straipsnyje reglamentuojančiame neteisėto prekių ar produkcijos neišvežimo iš Lietuvos Respublikos nėra išskirtas specialusis dalykas. Esminis skirtumas yra tarp šių nusikaltimų objektyviųjų pusių. Objektivioji pusė tam tikrais atvejais gali pasireikšti veikimu, tai yra neteisėtu nukrypimu nuo muitinės nustatyto maršruto gabenant prekes tranzitu ar jas eksportuojant iš Lietuvos Respublikos. Prekės per Lietuvos Respublikos valstybės sieną yra gabenamos teisėtai (skirtumas nuo kontrabandos), tačiau vėliau, neišvežus produkcijos laiku ir į nustatytą vietą yra pažeidžiama šių prekių gabenimo ir išvežimo iš Lietuvos Respublikos tvarka. Baudžiamoji atsakomybė už šį nusikaltimą atsiranda tada, kai neteisėtai nukrypstama nuo muitinės nustatyto maršruto. Šis maršrutas yra nustatomas prekėms, gabenamoms tranzitu arba eksportuojamos. „Eksportas“ — tai fizinis į oficialų sąrašą įtrauktų medžiagų išvežimas iš Bendrijos muitų teritorijos, kuriam būtina muitinės eksporto deklaracija; "tranzitas" — tai į oficialų sąrašą įtrauktų medžiagų vežimas tarp trečiųjų šalių per Bendrijos muitų teritoriją ir bet kuris krovinio perkėlimas į kitos rūšies transportą šioje teritorijoje¹³⁶.

Pavyzdžiui, muitinė nustato paskirties įstaigą, į kurią turi būti pristatytos prekės, kurioms įforminama muitinio tranzito procedūra. Asmuo privalo šias prekes pristatyti tik muitinės nustatytai įstaigai. Jeigu prekės pristatomos kitai, ne nurodytai įstaigai, tokie veika vertinama kaip nukrypimas nuo muitinės nustatyto maršruto ar asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal 200 straipsnį. Tačiau muitinei sutikus, muitinės nustatytos paskirties įstaiga gali būti pakeista. Tokiu atveju nukrypimas nuo muitinės nustatyto maršruto bus teisėtas ir asmuo pagal BK 200 straipsnį neatsakys. 200 straipsnyje, kaip ir kontrabandoje, numatyta sudėtis yra formalioji. Nusikaltimas laikomas baigtu nuo to momento, kai gabenant prekes neteisėtai nukrypstama nuo muitinės nustatyto maršruto.

Kontrabanda - tai neiteisėtas prekių gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, o neteisėtas prekių ar produkcijos neišvežimas iš Lietuvos Respublikos - tai kai prekės

¹³⁶ Tarybos Reglamentas (EEB) Nr. 3677/90. 1990 m. gruodžio 13 d. Prieiga per internetą: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990R3677:LT:HTML>>.

gabenamos per Lietuvos Respubliko sieną teisėtai, o tik po to, Lietuvos Respublikos teritorijoje yra pažeidžiama šių prekių gabenimo iš Lietuvos Respublikos tvarka.

Apibendrinus nusikalstamų veikų požymių atirbojimą nuo kontrabandos nusikaltimo požymių, galime padaryti išvadą - norint teisingai kvalifikuoti veiką, pirmiausia reikia nustatyti nusikaltimų objektyvias puses, kadangi didžiausi skirtumai yra būtent tarp jų.

Išvados

1. Magistro darbe autorė išnagrinėjo ir atskleidė vieno iš populiariausių nusikaltimų ekonomikai ir verslo tvarkai – kontrabandos pagrindinės sudėties požymius.
2. Įstatymų leidėjas patalpindamas šią nusikalstamą veiką tarp baudžiamąją atsakomybę užtraukiančių sunkių nusikaltimų pabrėžia šio nusikaltimo pavojingumą. Kontrabandos nusikaltimu daroma žala šalies ekonomikai, valstybės finansų sistemai, taip pat kelia grėsmę visuomenės saugumui, šiuo nusikaltimu iškreipiama ekonominė politinė situacija valstybės viduje ir už jos ribų.
3. LR BK 199 straipsnis sukonstruotas iš 3 dalių: pirmoje straipsnio dalyje yra numatyta pagrindinė kontrabandos sudėtis, antroje - kvalifikuota kontrabandos sudėtis, trečiojoje dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė juridiniui asmeniui.
4. Pagrindinis tiesioginis kontrabandos objektas yra Lietuvos Respublikos įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyta daiktų, kuriuos yra privalomi pateikti muitinės patikrinimui, gabenimo per valstybės sieną tvarka. Kontrabandos rūšinis objektas yra šalies ekonomika ir verslo tvarka, papildomas kontrabandos objektas yra finansų sistema, o fakultatyvinis – visuomenės saugumas, žmonių sveikata ir gyvybė.
5. Kontrabandos nusikaltimo pagrindinės sudėties dalykas yra bet kokie materialūs privalomi pateikti muitinei daiktai. Dalyko vertė didesnė nei 250 MGL dydžio suma, taip pat daiktai, jei jiems gabenti turi būti išduodami specialūs leidimai.
6. Kontrabandos nusikaltimą kvalifikuojantis požymis – specialaus dalyko gabenimas. Tai daiktai kurie išimti iš civilinės apyvartos arba daiktai, kurių civilinė apyvarta yra ribota.
7. Kontrabandos objektyvioji pusė gali pasireikšti aktyviais arba pasyviais veiksmais.
8. Kontrabandos nusikaltimo sudėtis yra formalioji, nusikaltimas laikomas baigtu nuo privalomų pateikti muitinei daiktų nepateikimo muitinės kontrolei ar jos išvengimo momento.

9. Kontrabandos subjektu gali būti pripažintas fizinis 16 metų sulaukęs pakaltinamas arba ribotai pakaltinamas asmuo, taip pat už šio nusikaltimo padarymą baudžiamoji atsakomybė iškyla ir juridiniam asmeniui.
10. Kontrabandos subjektyviajai pusei būdinga tik tiesioginė tyčia. Motyvai ir tikslai nėra privalomi šio nusikaltimo požymiai, dažniausiai jie būna savanaudiški.
11. Kvalifikuojant kontrabandą ir kitas panašias nusikaltimas veikas, reikia atsižvelgti ar kontrabandos nusikaltimo sudėties požymiai nėra būtinieji kitos nusikalstamos veikos sudėties požymiai. Jei nusikalstamos veikos požymis atitinka kontrabandos būtinąjį požymį, tai veika bus kvalifikuojama tik pagal LR BK 199 str. 1 arba 2 d. Jei požymis neatitinka būtinojo kontrabandos sudėties požymio, tuomet veika bus kvalifikuojama pagal kontrabandos ir tam tikros kitos nusikalstamos veikos sutaptį.
12. Atribojant kontrabandos nusikaltimą nuo administracinės teisės pažeidimo, reikia remtis dalyko vertės kriterijais. Jei gabenamų daiktų vertė viršys 250 MGL bus taikoma baudžiamoji atsakomybė. Specialaus kontrabandos dalyko gabenimas visais atvejais užtrauks baudžiamąją atsakomybę.

Santrauka

Magistro darbo tema „Kontrabandos sudėties analizė“. Darbe nagrinėjama kontrabandos sudėtis remiantis galiojančiu LR BK. Nusikaltimas įtvirtintas LR BK skyriuje, kuriame numatoma atsakomybė už nusikaltimus ekonomikai ir verslo tvarkai, 199 straipsnyje. Kontrabanda, atsižvelgiant į jos dalyko specifiką, skirstoma į paprastąją ir kvalifikuotąją.

Norint geriau atskleisti kontrabandos nusikaltimo sudėties požymius išnagrinėtas kontrabandos teisinis reglamentavimas – aptarta kontrabandos samprata, išanalizuoti teisės šaltiniai, kurie turėjo įtakos formuojant dabartinę kontrabandos sudėties konstrukciją.

Vėliau pereinama prie svarbiausios magistro darbo dalies, kurioje visas dėmesys sutelktas į kontrabandos pagrindinės sudėties požymių analizę remiantis galiojančiais Lietuvos Respublikos teisės aktais, bei lygiagrečiai naudojant teismų praktikos analizę. Taip pat detalai išnagrinėjamas kontrabandos specialiojo dalyko gabenimas, kuris atitinka kvalifikuotos kontrabandos nusikaltimo sudėtį.

Darbo pabaigoje nagrinėtas kontrabandos nusikaltimų ir kitų panašių nusikalstamų veikų sudėties požymių santykis, kurio pagalba buvo atskleisti kontrabandos kvalifikavimo ypatumai nusikalstamų veikų sutapčių atveju, bei kontrabandos nusikaltimo požymių atribojimu nuo kitų panašių nusikaltimų požymių.

Summary

The topic of the master's thesis is "Analysis of the *corpus delicti* of Contraband". Throughout the work, the contraband features are analyzed according to the effectual criminal code of the Republic of Lithuania. The definition of contraband is defined in the criminal code, paragraph 199, that establishes the responsibility for economical and business crime. According to the subject specificity, contraband is subdivided into main and qualified.

First of all, in order to achieve the best results identifying the *corpus delicti* of contraband, the juridical reglamentation of this crime was examined. The author described literary meaning and content, also analyzed the juridical sources that influenced the development of legal regulation of the contraband.

Further on, the main part of Thesis paper was dedicated to the detailed analysis of contraband *corpus delicti* – object and article, objective side, subject and subjective side. Parallel to this analysis, effectual law acts and courts' practices of the Republic of Lithuania were used. Next chapter was devoted to the detailed description of the contraband article - the qualifying feature of the crime.

The delicate cases during the qualifying features of the contraband and other crimes concurrence were inquired in chapter four. Finally, to reveal the separation between contraband and other similar crimes *corpus delicti*, they were compared in the last chapter.

PANAUDOTŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Įstatymai ir kiti teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 1992, Nr. 31- 953);
2. Tarptautinė konvencija “Dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant” (Valstybės žinios, 2000, Nr. 94 – 2923);
3. Tarptautinė krovinių vežimo keliais sutarties konvencija (CMR), Ženeva, 1956.
Prieiga per internetą:
<http://www.jus.uio.no/lm/un.cmr.road.carriage.contract.convention.1956/doc.html>;
4. 1990 m. gruodžio 13 d. Tarybos Reglamentas (EEB) Nr. 3677/90 [žiūrėta 2008-03-22].
Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990R3677:LT:HTML> ;
5. 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr.2913/ 92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą [žiūrėta 2008-03-25]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992R2913:20050511:LT:PDF>;
6. 1993 m. liepos 2 d. Komisijos Reglamentas (EEB) Nr. 2454/ 93, nustatantis Bendrijos muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatas [žiūrėta 2008-03-25]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1993R2454:20060701:LT:PDF>;
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas. Lietuvos Respublikos Seimas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89 – 2741);
8. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231(2), 231(3), 232(1), 232(2), 232(4), 232(5), 232(6), 234, 234(1), 234(2), 234(3), 234(4), 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132(1), 214(1), 312(1), 321(2) straipsniais įstatymas (Valstybės žinios, 1998, Nr. 17 – 397);

9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8⁽¹⁾, 11⁽¹⁾, 45, 53⁽¹⁾, 232⁽¹⁾, 232⁽²⁾, 232⁽⁵⁾, 232⁽⁸⁾, 312, 321⁽²⁾ straipsnių pakeitimo, 232⁽³⁾ straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340⁽¹⁾ straipsniu įstatymas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 9 – 1258);
10. 1990 m. spalio 4d. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 1990, Nr. 31 – 740);
11. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ . - 1993 01 28;
12. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“.- 1993 06 10;
13. 1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 1990, Nr. 30 – 711);
14. 1995 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 1995, Nr. 59 – 1477);
15. 2007 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 2007, Nr. 81 – 3309);
16. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (Valstybės žinios, 1985, Nr. 1 - 1, 2006 sausio 20 d. redakcija);
17. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89 – 2741);
18. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Valstybės žinios, 2002, Nr. 112 - 4970);
19. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr.8 – 1864);
20. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. 13 – 467);
21. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas (su papildymais ir pakeitimais) (Valstybės žinios, 1996, Nr. 14 – 352);
22. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas (Valstybės žinios, 2004, Nr. 73 – 2517);

23. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 1998, Nr. 8 – 161);
24. Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 1999, Nr. 55 – 1764);
25. Lietuvos Respublikos nuodingųjų medžiagų kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 2001, Nr. 64 – 2330);
26. Lietuvos Respublikos pinigų įstatymas (Valstybės žinios, 1993, Nr. 27 – 623);
27. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas (Valstybės žinios, 1997, Nr. 117 – 5318);
28. Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas (Valstybės žinios, 1999, Nr. 11 – 239);
29. Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 2003, Nr. 17 – 701);
30. Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas (Valstybės žinios, 1995, Nr. 61 – 1533);
31. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir apsaugos įstatymas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 42 – 1192);
32. Lietuvos Respublikos užsienio valiutos Lietuvos Respublikoje įstatymas (Valstybės žinios, 1993, Nr. 28 – 640);
33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklių ir kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš Lietuvos Respublikos būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos, sąrašo patvirtinimo. 2004 lapkričio 9 d., Nr. 1424 [žiūrėta 2008-03-14]. Prieiga per internetą: http://www.heritage.lt/t_aktai/lrv/04_1424.htm;
34. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas “Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 6 d. įsakymo Nr. 5 ”Dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašo patvirtinimo” papildymo“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 54 – 1842);
35. Lietuvos Kultūros ministro įsakymas dėl leidimo išvežti kilnojamąsias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus iš Lietuvos Respublikos (Europos bendrijos teritorijos) formos, leidimo išvežto kilnojamąsias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus iš Lietuvos Respublikos (Europos bendrijos teritorijos) spausdinimo

- reikalavimų. Leidimo išvežti kilnojamasias kultūros vertybes ir antikvarinius daiktus iš Lietuvos Respublikos (Europos bendrijos teritorijos) pildymo, įforminimo ir kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo kontrolėspagal leidimus taisyklių patvirtinimo ir pakeitimo (Valstybės žinios, 2005, Nr. 3 – 54);
36. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus įsakymas „Dėl dviejų kanalų (žaliojo ir raudonojo) sistemos taikymo asmeninėms kelių transporto priemonėmis vykstančių keleivių gabenamų prekių muitiniam tikrinimui taisyklių patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 58 – 2085);
37. 1996 m. liepos 23 d. Tarybos direktyva 96/49/EB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su pavojingų krovinių vežimu geležinkeliais, suderinimo [žiūrėta 2008-03-28]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0018:LT:HTML> .

Specialioji literatūra

1. Abramavičius, A. Kai kurie baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo tvarkai klausimai pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą: *Teisė*, 2003, Nr. 48;
2. Abramavičius, A.; Čepas, A.; Drakšienė, A.; Nocius, J.; Pavilionis, V.; Stasiulis, D.; Prapiestis, J.; Švedas, G. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. 3-asis papild. leid. Vilnius: Eugrimas, 2003;
3. Abramavičius, A.; Bieliūnas, E.; Drakšienė, A.; Nocius, J.; Pavilionis, V.; Stasiulis, D.; Prapiestis, J.; Švedas, G.; sudarytojas Pavilionis, V. *Baudžiamoji teisė: specialioji dalis*. 2-asis papild. leid. Vilnius: Eugrimas, 2001;
4. *Atsakomybė už kontrabandą: teisės aktai su papildymais ir pakeitimais iki 1997 02 05, komentarai, apibendrinimai*. Vilnius: Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, 1997;
5. Bekarija, Č. *Apie nusikaltimus ir bausmes*. Vilnius, 1992;
6. Dragotienė, V.; Vaitiekūnas, E.; Grockis R. *Kontrabandos ir muitinės apgaulės ikiteisminis tyrimas*. Vilnius, 2005;
7. Gorbakov, A. *Kontrabandos kriminalistinė charakteristika*. Vilnius: Teisė, 2001, Nr. 39;

8. Kavolis, M.; Bieliackinas, S. *Baudžiamasis Statutas su papildomais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais*. Kaunas, 1934 m;
9. Коржанский, Н. *Объект посягательства и квалификация преступлений*. Волгоград, 1976;
10. *Lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius, 1962;
11. *Lietuvos įstatymai: sistemizuotas įstatymų, instrukcijų ir įsakymų rinkinys*. Kaunas, 1922;
12. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2001;
13. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004;
14. Malinauskaitė, J. *Teisinės kovos su kontrabanda politikos raida ir perspektyvos*. Vilnius: Jurisprudencija, 2005, Nr. 67;
15. Malinauskaitė, J.; Šulija, G.; Šulija, V. *Kontrabanda: kontrolė ir prevencija Lietuvoje*. Vilnius: Teisės institutas, 2002;
16. Maksimaitis, M.; Vansevičius, S. *Lietuvos valstybės teisė ir teorija*. Vilnius, 1997;
17. Misiūnas, J. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. *Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai. Kontrabanda*. Vilnius: Teisės problemos, Nr. 2, 1997;
18. Petrovas, F. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius, 1969;
19. Piesliakas, V. Baudžiamųjų įstatymų komentaras. *Nusikaltimai ūkininkavimo tvarkai, kontrabanda*. Vilnius: Teisės problemos, 1997, Nr. 97 - 3;
20. Piesliakas, V. Lietuvos baudžiamoji teisė. *Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės atsiradimo pagrindai*. Vilnius, 2006;
21. Piesliakas, V. *Mokymas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį*. Vilnius, 1996;
22. Samulionytė, J. *Kontrabanda muziejuose: anodija* [žiūrėta 2008-03-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.museums.lt/Biblioteka/Samulionyte.htm>>;
23. *Свод Законовъ Россійской Имперіи*. Москва, 1903. Т. VI;
24. *Советское уголовное право, часть общая*. Москва, 1981;
25. Vaitkevičiūtė, V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius, 2001;
26. Valikonytė, I.; Lazutka, S.; Gudavičius., E. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*. Vilnius, 2001;
27. *Vyriausybės žinios*. Kaunas, 1924, Nr. 164.

Praktinė medžiaga

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 “Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“. Vilnius: Teismų praktika, Nr. 20;
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 “Teismų praktikos, nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl kontrabandos, apžvalga“;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-108/ 2006;
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-465/ 2007;
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-540/ 2007;
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla Nr. 2K-591/ 2007;
7. Lietuvos apeliacinio teismo baudžiamoji byla Nr. 1A-352 /2005;
8. Vilniaus apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-84/ 2007;
9. Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-124-383/ 2006;
10. Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-161-397/ 2006;
11. Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-198-238/ 2006;
12. Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-228-60/ 2007;
13. Klaipėdos apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-50-113/ 2007;
14. Klaipėdos apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-62-361/ 2008;
15. Panevėžio apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-74-350/ 2007;
16. Panevėžio apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-90-511/ 2007;
17. Šiaulių apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. 1-21-300/ 2007.